

הישיבה המאה-ושמונה של הכנסת השלישית

יום רביעי, ט' ניסן תשט"ז (21 מארס 1956)
ירושלים, בנין הכנסת, שעה 20.33

א. חוק התקציב לשנת 1956/57, תשט"ז — 1956 (המשך הדיון)

דרכו, ואמר כי בין שתי התביעות הקיצוניות האלה צריך לעשות משהו. טוב, כאשר אמרנו לכם לפני כמה שנים, לא אביתם לשמוע, האם לאחר מעשה לא תסיקו מסקנות? והרי אין מסקנה אחרת אלא להעלות את התביעה ההיסטורית של עם ישראל לארצו השלמה.

לא, רבותי חברי הכנסת הנכבדים, היום אין זה ענין לאמונה קדושה בלב, בלבד של כל יהודי; היום אין זה רק ענין לעקרון של אמת היסטורית. היום זה גם ענין למדיניות ריאליסטית, ואם לא תאמצוה, תובילו את מדינת ישראל לחץ גובר והולך מצד המעצמות לנסיגה נוספת מן השטח הלאומי שלה. איוזו אירוניה של הגורל! הרי בכירות העולם לא לנו, אלא לכם קוראים „קיצוניים“, אתם שוויתרתם על עיר דוד, על בית-לחם, על חברון, על הגלעד, על הבשן — על מורשת האבות — לכם קוראים קיצוניים; אתם מואשמים שאינכם מתרצים לעשות „פשרה“!

אני חושב שתביעתנו לארץ ישראל השלמה מעולם לא היתה תביעה קיצונית; היא התביעה המתונה, אך אם כבר זוכים לשאת כתר של קיצוני, צריך שיהא זה בשביל משהו. ורוצה אני לשאול אתכם מפני מה עוד תפחדו להעלות את התביעה — זו התביעה המדינית, המוסרית, ההיסטורית, לארץ ישראל השלמה?

ב־1948 השליחם עצמכם שאם תפסיקו את מסע השחרור שהיה אז במלוא תנופתו, תשיגו שלום עם מדינות ערב. כיום אנו בשנת 1956; היש כאן בבית זה משהו המשלה את נפשו כי מדינת ישראל זו תשיג שלום עם מדינות ערב? מפני מה עוד תפחדו? — פן יאמרו לכם שאם כך, תואשמו ברצון להתפשטות? הלא בלאו הכי מאשימים אתכם בהתפשטות על-ידי עצם קיומה של מדינת ישראל, כי הם מודים בצדקתה של התביעה הערבית, לפחות בחלקה! לפי הערכתם, מדינת ישראל היא מדינה תוקפנית בעצם קיומה, מפני מה עוד תפחדו? איזה נזק תביאו לעצמכם? ואומר אני זאת לדידכם, כי לדידנו ענין זה הוא מושכל ראשון, מושכל שבמוח ומושכל שלב, דבר שבמחשבת יומיום, כי כך למדנו ממורנו זאב דובינסקי, אולם לדידכם, לאחר מה שקרה, למה תחששו לומר לעולם כולו: ארץ ישראל כולה שלנו! הערבים יכולים במצב נחושה לדרוש למעשה את תלאיביב ולכאורה את יפו, רמלה, לוד, הגליל המערבי וחלק נוסף של הנגב, ואילו לנו אין זכות לדרוש את ירושלים העתיקה?

הגיע הזמן שתחזרו ותשקלו את דרככם. התביעה ההיסטורית של עם ישראל לארצו השלמה אינה רק ענין של אמת קדושה מדורי דורות ולדורי דורות; היא גם ענין למדיניות אקטואלית ממשית בימים אלה, למול הלחץ של העולם לנסיגה נוספת.

הפרשה השלישית נוגעת לנשק, לפני שישה חדשים נודעו עם ישראל לשמוע כי מצרים עומדת לקבל מאות אווירונים סילון חזמונעיים, עשרות אווירונים הפצצה דו-מנועיים, מספר עצום של טאנקים כבדים — נשק וציוד חדיש

היו"ר ח. אריאב:

אני מתכבד לפתוח את הישיבה המאה-ושמונה של הכנסת. אנו ממשיכים בדיון על התקציב, קבוצה מספר 2. רשות-הדיבור לחברי-הכנסת בנין להמשך דבריו.

מנחם בגין (תנועת החרות):

אדוני היושבראש, אם אני זוכר, הפסקתי את דברי בישיבה הקודמת בעמדי על פרשת היחסים בין מדינת ישראל לבין ארצות-הברית, אני חוזר לבקשת ממשלת ישראל לערוך בת כחזון אמריקנית. קבעתי, כי בקשה זו לא שיפיה אלא פגמה את היחסים בינינו וארצות-הברית. אולם בינתיים אירע משהו, לא הפרוגנוזה שלנו חייבת עוד להדריך את הממשלה, אלא הדיאגנוזה של הממשלה האמריקנית, לפחות היא צריכה ללמד אותה לקח. הנה אומרת הממשלה האמריקנית במלים שאינן ניתנות לפירוש דומשעמי: למדינת ישראל כמות שהיא לא ניתן ערובה; אנו נהיה מוכנים לערוב למדינת ישראל אחרת, עם גבולות מוסמכים בינה לבין מדינות ערב. אין איש בבית הזה שאינו מפרש את ההודעה האמריקנית הזאת פירוש נכון לאמור — ארצות-הברית מבקשת מאתנו לסגת, ואו תיתן לנו ערובה. אני שואל איפוא את הממ"ש שלה: מה היא תעשה בעתיד בבקשתה האומללה? היא היתה יכולה לטעון, מה שאסור לממשלה לטעון, שהיא לא ידעה מראש את התוצאות של בקשתה. אבל התוצאות נתונות, אמריקה דורשת מאתנו לסגת על סמך בקשתנו לערובה. אחרי כל אלה לא תבוא הממשלה ולא תודיע שאיננו מבקשים שום ערובה משום מדינה זדורשת מאתנו נסיגה? הרי עצם העובדה שבקשתנו הרשמית לערובה עומדת ותלויה, נותנת את האפשרות לפרש בחושניגטון ובלונדון שלמרות הכל עם הישראלים אפשר להידבר על מה שנקרא עכשיו „פשרה“ בין מדינת ישראל לבין מדינות ערב. חובתה של הממשלה להודיע במלים פשוטות: לא עוד נבקש שום ערובה כטחון, לא מבריטניה ולא מאמריקה ולא משום מדינה אחרת הדורשת מאתנו נסיגה; נהיה ערבים לעצמנו, כמו שבלאו הכי היינו גם לוא ניתנה ערובה.

אבל איך קרה הדבר שגם אמריקה הצטרפה לבריטניה כבדישה שאנו ניסוג? שמונה שנים לאחר הקמת מדינת ישראל הודיעו לנו שתי מעצמות גדולות שהן מבטלות את ההכרה דה-פאקטו, אף-על-פי שהן הכירו לפני שנים רבות דה-יורה במדינת ישראל. שתי המעצמות האלה טוענות שאולי ידוע היכן מדינת ישראל מתחילה — על חוף הים, זו יצירת בורא העולם; אבל היכן היא מסתיימת — זה עדיין אינו ידוע, על כך יש לקבל את הסכמתן של מדינות ערב. איך הגענו לכך? הרי הממשלה חייבת להציג לעצמה את השאלה הזאת, ושוב אין המדובר במה ששר החוץ נוהג לקרוא: חכמה לאחר מעשה. השכם והערב הזהרנוכם שאתם מביאים לידי דרישת הפשרה הנודעת, אתם תובעים קבל עם את מדינת ישראל, ומדינות ערב תובעות את כל מדינת ישראל לעצמן למעשה, ולכאורה — חלק גדול ממנה. והעולם הגדול, על-פי-

הקומוניסטי והמומחים של ה„ג.נ.ק.ו.ד.“ אינם נוגעים בהם ואינם יכולים לפגוע בהם, הושטנו יד וביקשנו מהם נשק.

הזהרנו מפני האשליה לפני שישה חדשים, חברי הכנסת זוכרים זאת. אך איך התרגלנו לדבר עם ארצות-הברית? לפני כמה ימים עמד ראש הממשלה על הבמה הנאת. הוא עמד להשיב לי. איך הוא השיב, על זאת אדבר בסוף דברי. ביני תיים הוא הציג אולימפיאטום לאמריקה, וכך אמר. אם אמריקה לא תתן, במשך הימים הקרובים ביותר, נשק למדינת ישראל, הרי תקבל על עצמה אחריות גדולה. אולימפיאטום לימים מספר. כולם יהיו אחראים: בולגאנין — משום שהוא שלח נשק למצרים בהתאם לאינטרס שלו; אמריקה — משום שאין היא שולחת לנו נשק, לאחר ששכנענו אותה שאין זה לטובת האינטרסים שלה. רק ממשלת ישראל לא תהיה אחראית. האמריקאים אחראים, הרוסים אחראים, רק אנחנו בעצמנו איננו אחראים למדיניות, לשגיאות, לחטאים, לעוורון.

מאו חלפו שישה חדשים. לא קיבלנו עדיין אפילו אווירון אחד מן האמריקאים. אבל חברי הבית צריכים לדעת איך ראתה הממשלה את האפשרויות לקבלת הנשק.

אתם קראתם במרכז חזון מניו-יורק, מברק סנסאציוני על הודעתו של ראש הממשלה — על אף הודעת שר החוץ שלו — שאנחנו לא נחוש באחד במאס את העבודה בערוץ הירדן. מהמברק ההוא נודע לנו בעקיפין, מניו-יורק, שאנחנו נמתין עם חירוש העבודה בערוץ הירדן. כך מקבל עם ישראל הודעות פוליטיות חשובות. אך במברק ההוא היה חלק נוסף המוקדש לנשק. מחבר המברק הוא מר הומר ביגרט, כתב מפורסם בעל כשרון מובהק, הוא מספר לנו שראש הממשלה אמר לו כדברים האלה: בנובמבר הודיע נשיא ארצות-הברית שאמריקה תהיה מוכנה לשקול בקשות לנשק הדרוש להגנה עצמית, ואני סבור — כך אמר ראש הממשלה — שהוא התכוון לישראל. אבל, ממשיך הומר ביגרט, — הנשיא אייז'האור גם אמר שמירוש הויון במזרח התיכון לא יהיה לטובת האינטרס האמיתי של שום מדינה אשר תשתתף בו. על הסייג הזה חזר מזכיר המדינה מר פוסטר דאלס. אבל, ממשיך ומפטייר הומר ביגרט, הסייג הזה לא עשה שום רושם על ראש הממשלה של מדינת ישראל.

וחברי הכנסת חייבים לישוט: אם האחראי לבטחוננו קורא מסמך פוליטי חשוב על אספקת נשק למדינת ישראל, והוא קורא אותו בחלקו או הוא קורא אותו על שני חלקיו, אבל הוא שם לב רק לחלק הראשון הנוח לו, והחלק השני „אינו עושה עליו שום רושם“.

כך השלינו את נפשנו במשך חדשים, ובינתיים הנשק הסובייטי זורם לא רק למצרים, גם לסוריה. ואנחנו שמים לב רק למה שנוח לנו לשים לב אליו, ואין אנחנו רואים את המצב בעיניים פקוחות. הרי זה מקור האסונות שלנו: האשליה.

על סמך בקשתנו לנשק מאמריקה וממדינות אחרות נב' נתה תיאוריה צבאית מעניינת מאד, בה נעשתה אבחנה בין איוון כמותי לבין איוון איכותי. וכך אמרו המומחים המדי-גינים-הצבאיים הרשמיים של מדינת ישראל: אמנם לא נוכל לה' שיג כליכך הרבה אווירונים וכליכך הרבה טאנקים כפי שהשיג' גה מצרים בלבד או מדינות ערב כולן יחד, אבל אנחנו יכולים' להשיג מספר מסוים של סוגי מדינות ערב. התיאוריה הצ' להם נוכל בכל זאת להשתוות עם מדינות ערב. התיאוריה הצ' באית הזאת תלויה על בלימה. גם היא אשליה מסוכנת ביותר.

אומרים לנו שאנחנו עומדים לקבל 12 אווירוני קרב מצר' יינים מצרפת. וכולנו מקוים שנקבל אותם. אני עוד פעם מנצל

קטלני מרוסיה הסובייטית. ומיד ביקשה ממשלת ישראל נשק מאמריקה. כמה ליוונה היא את בקשתה לושינגטון? ראש הממשלה חזר והדגיש כי לפי דעתו הנשק הסובייטי למצרים לא יפגע בבריית-המועצות ולא בארצות-הברית; הוא מכוון כולו נגד מדינת ישראל. מנין הוא לקח נבואה זאת, אינני יודע. אני חושב כי ההיסטוריה הוכיחה שאין אדם יכול לקבוע מראש נגד מי יופנה נשק הנשלח על-ידי מדינה לרעותה. רוסיה הסובייטית כבר שלחה נשק לדיקטאטור אשר שמו לא היה נאצר, אלא צ'אן-קאי-שק, כראי שחבריי-הכנסת סנה ויילנר ישמעו זאת.

יוחנן בדר (תנועת החרות):

זו היתה טעות של סטאלין...

(צ ח ו ק ב א ו ל ס)

משה סנה (מק"י):

עוד שתי טעויות כמו סין העממית, והעולם שלכם נגמר.

מנחם בגין (תנועת החרות):

והנה הסתבר כעבור שנים מספר שנשק זה, אשר רוסיה הסובייטית שלחה לצ'אן-קאי-שק נגד אויבתה יאפאן, הופנה נגדה. קרה מקרה אחר בהיסטוריה: אמריקה שלחה גם היא נשק לצ'אן-קאי-שק, ובאיוו תהפוכת גורל הופנה הנשק האמריקני, שנשלח נגד אויבתה של אמריקה, נגד ארצות-הברית עצמה, במערכה שבין צ'אן-קאי-שק לבין ידידו, חבר הכנסת סנה, מארטיס-טונג.

מי יוכל להתנבא נגד מי יופנה נשק? אולם רוצה אני לשאול לתבונה המדינית: איוו תבונה היתה זו לומר, כי הנשק הקומוניסטי למצרים אינו פוגע בארצות-הברית? איוו הגיון פוליטי יש באמירה לאמריקה: *Tua res non agitur*. נשק קומוניסטי זורם למצרים; יחד עם נשק זה באים מומחים. אנו מכירים „מומחים“ אלה: הם מכירים כל בורג „מיניג' וב„אילושין“, אך הם שליחים של מוסד מסויים אשר פעם היה נקרא „צ'ירוויצ'ינאיא קומיסיה“...

שושנה פרסיץ (הציונים הכלליים):

„צ'ירוויצ'ינאיא“!

מנחם בגין (תנועת החרות):

זהו קיצור, חברתי-הכנסת פרסיץ, אך אם הזכרת זאת, סיפור אספר. ג'רווינסקי, יושב-ראש ה„צ'ירוויצ'ינאיא ק' מיסיה“, נכנס פעם לבית-כלא וראה שם את מורווב, מי שהיה „ס.ר.“ ידוע. מורווב לא קם ממקומו. שאל אותו ג'רווינסקי: מדוע אינך קם. הרי אני היושב-ראש של ה„צ'ירו' וויצ'ינאיא קומיסיה“? השיב לו מורווב: מה יש לך לומר להגנתך? ...

המומחים הנוסעים למצרים הם שליחים של צ'ירווי צ'ינאיא קומיסיה ושל אלה שבאו במקומה; הם מתוידדים עם הקצינים המצריים הצעירים. במצרים דיקטאטורה — מי יכול לערוב שבאחד הימים לא יחליט נאצר כי מותר לו להכריז על מצרים כעל „רפובליקה עממית“? מן הבית הזה ניתנה על-ידי ראש ממשלת ישראל ערובה לארצות-הברית: אתם יכולים לישון בשקט!

מאות מומחים של ה„ג.נ.ק.ו.ד.“ נוסעים לקאהיר ולאכ" סנדריה ומשכנעים קצינים מצריים צעירים שאין עוד כבדית המועצות; נשק קומוניסטי זורם למצרים, אך את, אמריקה, אל תדאגי — כך אין זה פוגע... כך מנהלים מדיניות זו הגיון פוליטי? וכאשר שכנענו את האמריקאים היטב שהנשק

אלא איכותית. אחד נגד שניים — זה מצב קשה מאד; אחד נגד שלושה — זה מצב נורא; אחד נגד ארבעה — זה מצב איום; אחד נגד חמישה — זה מצב כמעט מיואש. וכוזו היתה ההתפתחות אף לוא היינו מקבלים נשק מאמריקה, אבל עדיין לא קיבלנוהו, ואיש אינו יודע מתי נקבל, ואיש אינו יודע כמה נקבל. ובתנאים כאלה, האפשר לדבר על איוון איכותי בניגוד לאיוון כמותי? זוהי תיאוריה צבאית שאין לה שום יסוד, ומאחר שהוטלה לתוכנו — היא זורעת אשליה, קודם כל בקרב הממשלה ואחר כך בקרב העם.

הפרשה הרביעית נוגעת לבעיית ההתערבות. ואני מבקש מחברי הכנסת להבחין בין שני מושגים: התערבות צבאית והתערבות צבאות. בעברית ההבדל הוא באות אחת בלבד; בחיי המציאות — ההבדל הוא בעולם ומלאו. התערבות צבאית פירושה — אספקת נשק, וכוזו ישנה. רוסיה עורכת היתערבות צבאית נגד מדינת ישראל, וכתוצאה מן ההתערבות הצבאית הרוסית עוברת עדיפות הכוח ליד אויבנו. הוא הדין — אמריקה. היא עורכת התערבות צבאית נגד מדינת ישראל — עליי אספקת נשק לעיראק; הוא הדין לגבי בריטניה — עליי אספקת נשק למצרים.

בעיה אחרת היא התערבות של צבאות. וכאן יש שני קצוות: יש חלק אחד בממשלה, המנסה ליצור רושם שיש לנו אפשרות לסמוך על התערבות של צבאות זרים במקרה שאיבד יתקפנו. שר החוץ אמר — לא בבית זה, ויש דברים חשובים הנאמרים בבתיים אחרים — שאינו מוציא מכלל אפשרות היתערבות צבאית עליי הפירוש שלו, כלומר: עליי להתחבר צבאות לטובתנו. הרי זוהי אחת האשליות הנוראות ביותר שאפשר להטיל לחלל האויר שלנו. התערבות צבאות קשורה בערובה, — ויש לנו ברור זה נסיון לגבי ערובות: הן לא עמדו לצ'כוסלובאקיה, הן לא עמדו ליוגוסלאביה והן לא עמדו לפולין, אבל אפשר לעשות: הרי כתוצאה מערובות אלה היתה בכל זאת התערבות והתלקחה המלחמה הגדולה.

שקלו נא את היסוד של התערבות באירופה. בריטניה נתנה ערובות ליוגוסלאביה, לצ'כוסלובאקיה ולפולין. נגד מי? נגד אויב פוטנציאלי שלה; פעם התערבה אמריקה בקוריאה, נגד מי? נגד אויב פוטנציאלי שלה; ואיך יכול שר החוץ לישראל לומר שאינו מוציא מכלל אפשרות התערבות של צבאות לטובתנו, כאשר המורכב במדינות שאינן אויבות של שום מדינה העומדת כביכול להתערב לטובתנו? אמריקה איננה מכירה בכך שמצוים אויבות; ביירוד טוען שנאצר יידי מאזר יין של האמריקאים, חרובי כנסת מסיעה מסויימת שלוחים לנאצר משום כך ברכה כרוף שלום. הם עוד עלולים לתת את הדין על כך, כי ביירוד חוזר ואומר שנאצר יידי האמריקאים. בריטניה אמרת שמדינות ערב הן יידידות ותיקות שלה. כדי להניח שמדינות זרות יתערבו לטובת ישראל נגד מדינות שאינן אויבות שלהן, צריך להיות... (וזה מלה בלתי-ספאר) לאמנטארית ולא אשתמש בה).

אבל עכשיו בא הקצה השני, והוא מפחיד. אם אנו היינו יוצאים לגרש פולש, פולש, להתמודד עם האויב, למגר כוח צבאי המתכוון להסתער עלינו על מנת להשמיד אלפים ורבבות מכנינו וילדינו — כפי שיש לנו זכות וכפי שכל אומה הייתה נוהגת, וכל גוי בעולם היה מבין, אזי אומרים לנו: אם נעשה זאת, תהיה התערבות, הישייטת האמריקנית תפציץ את חיפה, בריטניה תתערב והמדינה תיפול. מנין לקחתם את הפחדים האלה, על יסוד מה שמעיים, חזמארה"ה כזאת? כלום זה דבר פשוט כל-כך? כלום לא ראינו דוגמה לכך? בריטניה ניסתה לעשות "בלוף" נגד רבת-עמון, הביאה גודו של צנתנים לקפ"ר ירסין, תוך כוונה שגודו זה ילך לעבר הירדן אם האינטרס

את ההזדמנות כדי להביע מעל הבמה הזאת, כאיש חפשי וכי יידיה של צרפת, תודה והוקרה על כל מה שהרפובליקה הצרפתית עושה ועוד תעשה למעננו, למען האינטרס שלה. צרפת יודעת: *Tua res agitur*; בקיומה של מדינת ישראל — הענין שלה.

אבל נניח שקיבלנו את 12 האווירונים האלה. אין זה סוד שביקשנו כמה עשרות אווירונים מאמריקה; זה היה כתוב בכל העיתונים. נניח שקיבלנו את כולם, ונניח שהיינו מגיעים 50-100 אווירונים היכולים להתמודד עם ה"מיג" או ה"איליושין". ואם לאויב יש 200, ולנו — 50, וההנחה הזאת היא דמיונית, אדוני שר הדתות (אני פונה אליו משום שהוא יושב-ראש ועדת הש"ר לענייני חוץ ובטחון, ואולי — משום שקודם כל נחוצה לנו סיעתא דשמיא, ואני מאמין בה. אבל נשק דרוש, אדוני שר הדתות). נניח שאנחנו מקבלים את האווירונים האלה. כבר יודע שאין זה סוף פסוק מבחינת מצרים. לטובארישיץ' חרושצ'וב יש עוד "מיגים", "סקולקו אוגודנו", והרי זה האינטרס שלו לספק אותם, משום שעליי אספקת נשק זו הוא רוכש אהדה בכל ביקתה ערבית במזרח התיכון, האסטרטגיה הבולשביקית ביחס לעמים נחשלים, מאז ימי המהפכה, היתה לסייע במל"חמתם הלאומית או גם בהשקפותיהם הלאומניות. אסטרטגיה זו נקבעה עליי לנין, נמשכה עליי סטאלין — אם מותר לי להזכיר פה את שמו — והיא נמשכת גם עליי מי חרושצ'וב.

ועכשיו בא המצב המיוחד במזרח התיכון. האימפריאליזם המערבי פוסק מלהיות מחושי. בעוד חדשים מספר לא ייז' אף בריטי אחד במצרים. אין עוד שום בריטי בסוריה ובלבנון. מעטים מאד הבריטים בעיראק, אירופה ואי-שם נשארו ב"4. H". מפרק ועציון גבר, אלה הם מקומות שיש בהם כמה בריטים בחלקה השני של ארץ ישראל, הצרפתים — מוזן אינם פה. האמריקאים יושבים בערב הסעודית, אבל הם סגורים, באמת סגורים, כפי שסיפר לי עתונאי בלתי-משוחד, הולאנדי אשר ביקר בערב הסעודית במקומותיהם. הם עושים הכל כדי שלא ייווצר רושם שהם, כביכול, שולטים בערב הסעודית.

הלאומיות או הלאומנות הערבית יש לה עכשיו אייב מוחשי אחד: מדינת ישראל. ואם רוסיה נותנת נשק למדינות ערב, היא אומרת להן: אנתנו נעזור לכן לתקוף או לנסות להשמיד את מדינת ישראל. היא רוכשת עליי כך אהדה בלכו של כל ערבי, וזה הענין הלאומי של מדינות ערב, כפי שהן מבינות אותו, וכך מבינה אותו גם מוסקבה, על פי האסטרטגיה המיוחדת שלה.

ואם אנתנו נקבל כמות מסויימת של נשק, ברור כי כמות נוספת תתן ונקבל. שוב כדי לרכוש אהדה בקרב עשרות מיל' יונים ערבים. אבל אין זה עדיין סוף פסוק. באמריקה נעשה החשבון ונאמר במפורש: הגושו אלינו בקשות לנשק בסך 150 מיליון דולר. בכל העתונות היה כתוב שבקשת ישראל לנשק נאמדת ב-50—60 מיליון דולר. פירוש הדבר שמדינות ערב הגישו בקשות לנשק בסך 90 מיליון דולר.

פוסטר דאלס אמר במפורש שאינו מוציא מכלל אפשרות מתן נשק לישראל ולמדינות ערב גם יחד. ההתפתחות היא פשוטה מאד: במידה שרוסיה זורעת אהדה בלבבות הערבים, אמריקה מנסה לרכוש את לב הערבים. נניח שהתקרבנו לחודש נובמבר — זה חודש חשוב בארצות-הברית — תחליט ממשלת וושינגטון לספק לישראל כמות נשק; והיא תספק מיד כמות "מאונת" של נשק למדינות ערב. כך אמר פוסטר דאלס במי פורש. איך נגשים איפוא את האיוון האיכותי כביכול?

כל איש צבא יודע שבחלימה יש כמות היולדת איכות; יש תרופוציה מסויימת ביחסי הכוחות שאינה עוד כמותית

שה, בין צי ההפצה ובין חיל השריון. יש לנו עוד תקופת זמן קצרה, שאינה נאמדת כנראה אלא בחושים, כפי שאמר ראש המטה של צבא ישראל. עוד יש לנו אפשרות למנוע מל-חמה בתנאים הגרועים ביותר שאפשר בכלל לתאר אותם. אנו קוראים לכם ללכת בדרך זו, ואל תספרו איפוא על מלחמות מונעות ולא על מלחמות יומות, כי אפילו חידוש העבודה בערוץ הירדן מתפרש בעולם הגדול כ"מלחמה מונעת". אומר איפוא שלא תלכו בדרך זו, ושמתמיו עד אשר כל טיים מצרי יישלח באווירון מסוג "מיג" ובאווירון מסוג "איליושין" לא מעל קאהיר אלא מעל תל-אביב, ואז כשהם יבואו — נילחם, אז ננצח, אז יהיה טוב.

איש מכם אינו משלה עוד את נפשו כי המלחמה היא בלתי-מונעת. ראש הממשלה מדבר על תאריכים, אינני יודע מאין לקח אותם. הוא מדבר על החודשים הקרובים שבהם על-לה המלחמה לבוא, אבל הרי בחודשים הקרובים יהיו התנאים שלנו עוד יותר גרועים.

יכולים אתם לקבל את הדרך הזאת. יכולים אתם לדחותה. אבל זו היא דרך, לכם אין שום דרך זולת ציפיה להתקפת האויב, אבל האויב אינו טיפש. הוא יערוך את ההתקפה לא כאשר לנו יהיה נוח, אנו יותר מכפי שיכול להיות בשעה אחרת, כי גורם הזמן פועל לטובתו. הוא אולי ירחיק את התקפתו לא רק לקיץ, או לסתיו, אלא אפילו לשנים מספר. אני אינני יודע את הכנייתו. אין אני מקבל על עצמי להתנבא עליהן. אולי ראש הממשלה יודע את הלך-רוחו של נאצר, כי מפעם לפעם הוא מומזין אותו לפגישה, ובחידוד כתג המולד לתהילתו של העולם הנוצרי.

אתם נותנים רק פרספקטיבה אחת לעם הזה, של שפך-דם איום, וכי כך אפשר לנהל מדיניות? בימים אלה?

אוצר היה בידכם, רבותי חברי הממשלה ותומכיהם, עדי-פות כוח על כל אויבינו. דיברתם על עדיפות זו בושונינגטון, בלונדון, בפאריס. התפארתם בה בכל אסיפה ובכל עתון. למה התפארתם ולא עשיתם? ! אתם חושבים שאם אתם אומרים לאמריקאים: מצרים היתה חלשה, ובכל זאת לא עשינו נגדה דבר, יבואו האמריקאים ויגידו: אתם ילדים מצוינים ומשום כך ניתן לכם נשק? לא! לא אמריקאים יגידו לכם: אם אתם לא הייתם פקחים במידה מספקת, האם אנו צריכים לאכול את הדיסה שאתם בישראל? האם אנו צריכים לתת לכם נשק נגד הערבים? מה לכם כי תלינו עלינו?

עוד כמה חודשים והתקופה הזאת תחלוף. אוצר כזה היה בידכם: עדיפות כוח של עם ישראל הקטן מול כל אויבי. סופר נכרי גדול שר שיר על קרן זהב שהיתה ביד מישור ועל מה שנתור ממנה. בידיכם היתה קרן ברזל, ומזה נותר ממנה מלבד מלחמת יאוש? הלאוצר כזה הנחתם לגלוש מיד-כס? ידעתם שהם עומדים לנסות להכנידנו, והרי זו אחת הטרגדיות הנוראות ביותר שאירעו לעם הזה אחרי השמדתו שליש מבניו. לקחנו נשק בידנו, עמדנו על נפשנו, ידענו להי-לחם, הנוצר העברי פעולא עולם ומלואו, רכשנו כוח, והנה במשך שנים ספורות בלבד הפקרתם את האוצר הזה, ובזה שעות-כושר כאלה, ועכשיו אתם עומדים עם היד הפשוטה לקצת נשק ואינכם בטוחים אם תקבלו אותו. אולם אתם כטור חים בדבר אחד, שההתקפה תבוא, אם תבוא מצד, בכל החוץ-נות, בבת אחת, מתוך עדיפות כוח באויר ו גם בשריון של האויב, ואז — אנו ננצח. גם אני אומר: ודאי שנוצח, אולם אני שואל עוד פעם את השאלה הזאת: באיזה מחיר? נצחון פירוס רק במקום אחד ייתכן? ובמדינת ישראל לא ייתכן? אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנכבדים, הקדשתי את

הבריטי יפגע שם. גלאב פחה ביום אחד נשלח הביתה, יוני-דונה; האינטרס הבריטי נפגע במקצת, ואילו הצנחנים הברי-טים עדיין יושבים בקפריסין. אפילו נגד רבת-עמון, אפילו נגד "ירדן", לא העזו להתערב התערבות צבאית. היכן קרה כדבר הזה? למה תפחידו את העם בתיאוריה זו של התערבות צב-אות זרים נגדנו, אם נשתמש בזכותנו להגנה לאומית חוקית, כפי שנקבעה בכל חוק בינלאומי.

לכן אנו אומרים: התערבות צבאית ישנה, והתערבות צבאות — לא תהיה. התערבות צבאות אין לסמוך עליה ואין לחשוש מפניה, ועלינו לכלכל את דרכינו על-פי נתונים ממש-יים שהם בידנו. אבל אז יש פתרון אחד לממשלה שלנו...

בנימין מינץ (אגודת ישראל ופועלי אגודת ישראל):
מה הפתרון?

מנחם בגין (תנועת החרות):

אם חברי-הכנסת מינץ רוצה לדעת מה לעשות, אני בוודאי אתן לו תשובה. לא אבקש ממנו מראש שיסכים ויקבל את עצתי. פתרון אחד יש לה לממשלה, פשוט בתכלית: אם יתקפנו — אנו נילחם. זוהי התורה, זה החידוש, זו האסטרטגיה, זו המדיניות? חזר כנסת מן הספסלים האלה אמר, לי בהשתפכות-נפש: "תשר-בה כזאת יכולה להרגיע אותנו בימים אלה? הרי ילד יאמר לנו בישראל, שאם נותקף — נילחם". אלא מאי, ניתן לשחוט את עצמנו? האם אנו בגטו, האם עם של פחדנים אנו? כך אפשר לומר לעם הנמצא במצבנו, שאם נותקף, אנו נילחם? הרי השאלה היא: במה נילחם, כיצד נילחם ומתי נילחם. מפינו לא שמעתם מעולם את המלים האלה "מלחמת השמד". המלים האלה יצאו מן הספסלים האלה. שר הבטחון לשעבר הוא אשר הודיע שצפייה לנו מלחמת השמד, ואני אומר זאת לא לגנאי לו. אני רוצה לרקוע מעל הבמה הזאת ביושר-לבב, בו אנו רגילים לדבר על עם יודים אלא גם עם יריבים, כי לשר הבטחון הקודם, שהוא אחד מיידינו החד-ריפים ביותר, זכות גדולה במתן נשק מסוגים מסויימים לצבא ישראל. נשק זה אינו מספיק כיום, אבל הוא ניתן בימי כהן-נתן. שר הבטחון לשעבר דיבר על מלחמת השמד, ואחר-כך באו חבריו ואחד מהם אמר שבגלל המדיניות הסובייטית או הבריטית צפוי למדינת ישראל "חורבן"; אחר-כך בא אחר ואמר, שבמשך 48 שעות אפשר להשמיד חלק גדול של מדינת ישראל. מפינו לא שמעתם דברים כאלה. אנו לא הטלנו אימה על העם הזה, אנו אמרנו השכם והערב: יהיה אשר יהיה, אנו מאמינים בנצחון הסופי של עם ישראל. זה ענין לאמונה, אבל למדנו שאמונה יוצרת מציאות. לפעמים אפילו בניגוד למצי-אות. אתם הטלתם את אימת ההשמד על העם הזה. לא אנו, ואחרי כל זה אתם מסתפקים באימרה: אם נותקף — נילחם.

כבר אמרתי זאת לפני שבועיים, אבל הואיל ואנו עומדים לצאת לפגרה לזמן ממושך, אני רואה חובה לעצמי לחזור על הדברים האלה בקצרה. רבותי, לפני שישה חודשים, עם ראשית זרימת הנשק הסובייטי למצרים, יכולנו למגר את כוחו של האויב, לתת בטחון ולהבטיח שלום לתקופת זמן ממושכת לעם הזה. לא הלכתם בדרך זו. דיברתם על מלחמה מונעת, דיברתם על מלחמה יומה, והענין איננו במונחים. הענין הוא עמוק מאוד, הוא ענין מוסרי גדול כלפי העולם. נהיה האחרונים אשר נזלזל בדעת-הקהל העולמית. כאשר נלחמנו, ידענו להשפיע עליה בכל האמצעים שעמדו לרשותנו. בינתיים הורע מצבנו, הורע מאוד. אף-על-פי-כן אין הם יכולים עדיין להשתמש לא בכל "מיגים", לא בכל "איליושנים", אולי אף לא באחד מהם למערכה צבאית משולבת בין חיל האויר ובין חיל היב-

האדון בן־גוריון אמר שהוא אינו יודע אם אני שונא יותר את ממשלת אנגליה או את ממשלת ישראל. אניני שונא שום ממשלה שאיננה שונאת את עמי, ולו התעניינה ממשלת בריטניה בשנים עברו בכתבתי אולי במידה „קצת קטנה יותר” מכפי שהתעניינה בכתבתי של האדון בן־גוריון, והיתה מתנייה חסות בידירות לעמנו, הייתי מתניחם אליה בידירות. כיום אין לי כל סיבה לאהוב אותה. אבל לומר לנו שאנו שונאים את ממשלת ישראל בתור שכזאת? אין לי שום שונא לאדון בן־גוריון. בשבילו יש לי רגש אחר לגמרי, אבל למען כבוד הבית לא אגיד אותו.

לא אבוא להוכיח שום דבר. האדון בן־גוריון צריך ללמוד משהו מן הנסיון של הדור הזה. הוא אינו יכול לשכוח, הוא אינו יכול לסלוח שלא הוא ניהל את המלחמה המוויינת נגד השלטון הבריטי, שכתוצאה ממנה סולק שלטון זה ואפשרה הקמתה של מדינת ישראל. הוא ניסה לכתוב במשך שמונה השנים האחרונות „קורס קצר” של תולדות מלחמת השחרור העברית, אבל הקורסים הקצרים מתבטלים עוד בחייה, ולאחר 120 שנה בוודאי יתבטלו. משום כך צריך הוא לעלות שוב על הבמה הזאת ולומר את דברי הנאצה שהשמיעם?

רבים מחברי הכנסת באו אלי בטענה משום שהגיבויות כפי שהגיבויות, אני חוזר ואומר: מעולם לא הייתי מנהל בבית הזה ויכול רגע על רגע עם שום אדם. ההיסטוריה העברית היא שתכשיל את נסיונו לסלף את מלחמת השחרור, למה לנו להתווכח על כך? אבל לאחר שנאמר מה שנאמר, הגיבוננו. באו אלי בטענות: איך יכולת לומר כך? אני מודה ומתוודה, שלו ידעתי כי אמרתי ידבש לא־נכון, לא הייתי מהסס אפילו רגע אחד והייתי מבקש סליחה. כל אחד יכול להיכשל בלשונו. אבל האם אמרתי דבר לא־נכון?

התקיימה ועידת ההסתדרות, לא לפני יומיים אלא לפני שתיים־עשרה שנה. בימים ההם היתה מלחמת שחרור בישראל. עלה על במת ועידת ההסתדרות הגדולה והחזקה האדון בן־גוריון ואמר את הדברים הבאים. (הוא לא רק שלא הכחיש אותם, הוא גם הכניס אותם לספרו „המותר לי לצטט מספרו של מנהיגכם, חברי מפא"י”?) וכך הוא אמר: „במידה שהשלטון והממשלה הבריטיים מעוניינים בביעור הטרור, במידה זו אנו משתפים אתם פעולה. בלי עזרה לשלטונות וכלי עזרת השלטונות לנו, לא נצליח לעקור את הנגע”. מהו „טרמיניס טכניקוס” לקריאה זו? המונח הטכני יודע בכל אירופה. סבורני שאין לנו צורך ללכת אל עמים זרים כדי למצוא אותה. יש תפילה שתיים־עשרה ב„שמונה־עשרה”.

יושב באן ידידי חבר־הכנסת מרידור. באחד הלילות באה אל ביתו המשטרה הבריטית, ובמכונית, אשר אליה הוכנס כבול על־ידי המשטרה הבריטית, ישב שליח של הסוכנות היהודית אשר בראשה עמד מר בן־גוריון.

אותו שליח של הסוכנות היהודית אמר לשוטרים הבריטיים: „זה האיש, קחוהו!” והוא הוגלה לשנים לקניה, לאריי־טריאה; הוא כיום חבר הכנסת.

חבר־הכנסת הראשונה, ידידי אליהו לנקין, הלך ברהובות ירושלים, נתפס, הובא למשטרה; צלצלו ל„סי.אי.די”: זה האיש, קחוהו!

אני הבאתי רק שתי דוגמות אישיות; אילו עשרות, אילו מאות דוגמות יכולתי להביא!

אברהם הרצפלד (מסא"י):
כל זה לשם השלום?

רוב דברי לבעיה המכרעת בחיינו. כל הויכוח המתנהל סביב התקציב הוא ויכוח על כך אם אנו נחיה חיים רעים, או נחיה חיים פחות רעים, או אפילו קצת יותר טובים. גם זה ויכוח חשוב, אבל הרי מעל לוויכוח הזה יש בעיה אחרת המנסרת מחוץ לכחלי הבית הזה, הנוגעת ללבה של כל אם בישראל ומנודת שינה מעיניו של כל אב בישראל.

מה יהיה על החיים עצמם כאשר תהיה ביד האוייב אותה עדיפות כוח שהוא הולך לקראתה? זוהי הבעיה המרכזית. כל שאר הבעיות הן בעלות חשיבות־משנה. לכן, על סף יציאתנו לחופש, לא לנופש, הרשיתי לעצמי להביא לפני הבית את הבעיה הזאת על כל חומרותיה, ואני מבקש מכם שתשקלו אותה שיקול עמוק קודם שתלכו כל אחד לבתיכם.

אולם, נכון הדבר שהקדשתי את דברי לשני משרדים: משרד החוץ ומשרד ראש הממשלה, ואיני יכול לסיים את דברי בלי לומר משהו, לא על משרד ראש הממשלה, אלא על האדון העומד בראשו. אני פונה לחברי הכנסת מתומכי הממשלה ואומר להם בכל הכנות בה אני רגיל לדבר עם בני־אדם, גם עם יריבי: לא הייתי משמיע היום מלה אחת על נושא זה אלא קרה מה שקרה לפני שבועיים. איננו רוצים שום ויכוחים אישיים; איננו רוצים שום התכתשויות בבית הזה. אנחנו מעריכים מאד את התואר הממלכתי של נבחר העם. אנחנו חושבים שזו שליחות כבירה לשרת את עם ישראל על־פי כתב סמכות ציבורי. אנחנו רוצים שבבית הזה יהיה יחס של כבוד בין איש לרעהו, בין איש ליריבו. איננו רוצים לשמוע ולהשמיע עלבונות. אנחנו רוצים שילדינו ילמדו מן הכניסות כבוד; אנחנו רוצים שבית־הנבחרים העברי ישמש מופת לבתי־נבחרים של עמים אחרים, אשר הגיעו למלכות אלפי שנים לאחר שאנחנו העלינו את נס העצמאות.

איננו רוצים לחקור את העבר; בוודאי לא פה. אין לנו זמן לכך. עיינינו צופות לעתיד. אנחנו מודאגים מה יבא יום המחור לילדינו, ומה טעם היום לחשוב ולדבר על מה שאירע לפני שמונה או עשר שנים? לא רצינו בשום ויכוח על נושאים אלה, לא עם יחידים ולא עם העבר. אבל צאו וראו — חברי מפא"י, אני פונה אליכם כיהודי אל יהודים — מה אירע לנו בעצם הימים האלה, עת דרוש מאמץ עליון כדי להקים אחדות לאומית, אחדות אמת. אין הדבר קשור בממשלה או באופוזיציה. אנחנו יכולים לשבת באופוזיציה ולהיות עם אחד עם יריבינו מול אויב הרוצה להשמיד את כולנו. בעצם הימים האלה, כאשר צריך להשיג את הקורטוב האחרון של קשר לבית בין יהודי ליהודי, בא אדם הממלא את תפקיד ראש הממשלה ומשמיע את הדברים שהוא השמיע, ואינני רוצה לחזור עליהם. 107,000 אזרחים עבריים שלחוננו. ביניהם יש לפחות 20—30 אלף צוליילים בישראל, חילי צבא הקבע וחילי מילואים. בבוא יום פקודה, גם במלחמת איש, בכל התנאים, כולם ייקראו אל הדגל, כולם יילחמו, כולם ישפכו את דמם, חלק גדול מהם אולי לא ישוב הביתה.

יצחק־מאיר לוי (אגודת ישראל ופועלי אגודת ישראל):
חס ושלום!

מנחם בגין (תנועת החרות):

אבל אם תהיה מלחמה, זוהי המציאות, כבוד הרב הנכבד והיקר, חלק מהם לא ישוב הביתה. בימים כאלה אומרים לנו את אשר אמר האדון בן־גוריון מעל הבמה הזאת? ואתם לא תעירו לו, אתם לא תנסו לומר לו: שגית, טעית, חדל לך, חזור בך, אל תלך בדרך זו, אל תכניס פתילים בוערים לתוך אומה העומדת בפני יום ההכרעה הגורלי, מה לך כי תעשה כדבר הזה? — אני לא אבוא להוכיח, איני צריך לעשות זאת.

עם חלק גדול מדבריו; היו דברים אשר עוררו התנגדות, גם כן בלב לא מעטים, אבל כאמור, אין אני מוכנה ללכת בעקבותיו ולהפוך את הוויכוח על התקציב לוויכוח מדיני. אני מבינה לרוחו, ואני מבינה למה עשה זאת, אבל אינני מחוייבת ללכת בדרכו. גם לא אנמק את רוב ההסתייגויות של חברי יעיתי בסעיפים השונים של תקציב משרד ראש הממשלה ותקציב משרד החוץ, מפני שלהסתייגויות האלה — שאמנם רבות הן — קו אחד, מטרה אחת וכוונה אחת: לתבוע ולדרוש חסכון מאכסימאלי בהוצאות המנגנון ובהוצאות ארגוניות, ול־הפחית את התקציב באותם הממדים שהוא ניתן להפחתה, כדי להשתמש בסכומים האלה לשירותים אשר כה נחוצים הם למדינה.

אם נטלתי לי את רשות־הדיבור, ונטלתי אותה כדי לדבר בסעיף אחד ומיוחד אשר מעניין אותי, כמכשיר עצום גם מבחינה מדינית, גם מבחינה תרבותית, גם מבחינה חינוכית, גם מבחינה אינפורמאטיבית וגם מבחינת החוקת המוראל בישראל ובתפוצות הגולה, ואף כמכשיר למלחמה רוחנית עצומה נגד השטנה והמשטמה של העולם הסובב אותה, מצד אחד, והעולם האחר, הזקוק מאד לדבר אמת מישראל ולהש־פעתו. כוונתי לדבר על שירותי השידור, וכוונתי לתבוע מן הבית ומן הממשלה את עלבון השירותים האלה במדינה.

שר החינוך, בתשובתו אתמול לדברי בענין מפעל ההס־ברה, ולתביעתי למחוק חלק גדול של התקציב הוה ולהעבירו לתפקידי החינוך הגבוה, התיכון והאחר, אמר (אם לא אצטט מלה במלה, או תתרעמו עלי, אבל כוונת הדברים היתה זאת): מתן תקציב גדול לחינוך גבוה פירושו מתן מאכסימום למעטים; מתן תקציב גבוה למפעל ההסברה פירושו מתן מינימום לרבים — וכך הוא נוהג.

אם כן, רבותי, אינני יודעת מי הם הרבים המושפעים ממינהל ההסברה, אבל כל הבית יסכים אתי ששירותי השידור יכולים להשפיע על רבים, מרוב מאד, בתנאי אחד: שהם יהיו מכשיר ראוי לתפקידו, מכשיר שלא יפגור אחרי התפתחות המדינה בשאר שירותיה; מכשיר שיהיה לא מכשיר הממשלה, כי אם יהיה מכשיר המדינה, וילמד מן המעולים בעמים ומן העמים אשר יצרו את המסורת של שימוש בשירותי השידור.

באנגליה, למשל, כל אחד ואחד נחשב *"The most humble servant of Her Majesty's Government"* השידור נקרא *"British Broadcasting Service"*. ואני חפצה לזכות לכך שבארץ יהיה שירות שידור ישראלי המשמש את המדינה כולה ולא יורד לדרגה של מכשיר לחיוקקה הפוליטי של ממשלה זו או זו, ושלא היא תהיה הקובעת — הקובע יהיה האינטרס של המדינה, ואצלנו התפקידים של שירות השידור הם עצמיים. הם הרבה יותר גדולים ואחרים מאשר אצל עמים אחרים. אנו יכולים להשתמש בשירותי שידור אלה לכל — לקליטת העליה, להנחלת התרבות, להנחלת חינוך, להנחלת הלשון, אנו יכולים לקרב לכבות של אוכלוסיה נזעשה במולדת. אנו יכולים לעורר בלבבות אהבה לארץ ישראל. אנו יכולים להביא להם את בשורת מסורת ישראל בדורות עברו, ואת חזונו לעתיד. אנו יכולים ליצור את הקשר האמין עם תפוצות הגולה. אנו יכולים למסור את בשורת ארץ ישראל הקמה לתחיה גם לעמים אחרים בצורה מכובדת ויאה.

אבל זה מותנה בדבר אחד: אנו צריכים לשנות את הפור־ליטיקה שלנו לגבי שירותי השידור, הנשמע דבר כזה בעולם שאותה הממשלה הקובעת למפעל ההסברה 625,000 לירות, תקבע בשביל שירותי השידור תמיכה עלובה של 250,000 לירות? נכון, אהם רואים בתקציב סכום של 1,550,000 ל־

מנחם בגין (תנועת החרות):
 רב אברהם היקר!

אברהם הרצפלד (מפא"י):
 הכל לשם שלום הכנסת?

מנחם בגין (תנועת החרות):
 לא.

היור"ח. אריאב:

חברי־הכנסת הרצפלד, לא נתתי לך רשות־הדיבור.

אברהם הרצפלד (מפא"י):
 אני שואל את היושב־ראש: האומנם נתפור בלי כבוד?

מנחם בגין (תנועת החרות):
 אתה יכול לשאול, אבל אל תפרעני.

אברהם הרצפלד (מפא"י):
 חשבתי רק: למען מה — למען העם, למען ישראל?
 אני שואל אותך: למען מה?

אסתר רזיל־נאור (תנועת החרות):

האם שאלת גם אותה, כשאמר מה שאמר, — „למען מה?”

אברהם הרצפלד (מפא"י):
 אני שואל כשאני צריך.

מנחם בגין (תנועת החרות):

התשובה פשוטה: למען האמת; אבל הייתי מוכן לוותר עליה בבית הזה. יש דין צדק — אני מאמין בו — בהיס־טוריה, ולא הייתי בא הנה, רב אברהם הנכבד, כדי לומר את כל זאת. אבל הרי ידית אסתר שאלה אותך: האם את מנהיגת שאלת: למען מה אתה משמיע דברי נאצה כאלה? אתה רוצה למנוע ממני תשובה — באיזו זכות, באיזה צדק? כך קרה לטובי המפקדים, לטובי החיילים, לטובי הלוח־מים; כך הם הוסגרו בידי המטשרה הבריטית, בידי הבלשלת הבריטית למאסר, בגלות. בבוא יום הפקודה שחננו את הכל; יחד נלחמנו — אוהו, איך יחד נלחמנו! על אף הכל, גם על אף ההפגזה של אניית נשק וישע.

לכן, רבותי, אני רוצה לקבוע שהאדון בן־גוריון עושה את ההיפך מן המוטל עליו כראש הממשלה. את זאת קבע אפילו חבר מפא"י מעל עמודי „הארץ”. ראש ממשלה, ויהי אפילו איש מפלגה מובהק ביותר — בתוקף תפקידו, ביחוד בימי סכנה, חייב לנסות ליצור אחדות, בעיקר אחדות לבבות. מר בן־גוריון עושה את ההיפך: הוא זורע פירוד, הוא מעמיק את השנאה, הוא כורה תהומות. ראש ממשלה כזה, זכותו להוליך את העם היא — אפס.

לכן אנחנו מביעים א־יאמון לו, אנחנו מביעים א־יאמון לשר החוץ שלו, אנחנו מביעים א־יאמון לממשלה; ולכן אנו נצביע בעד הסתייגויותינו.

היור"ח. אריאב:

רשות הדיבור לחברת־הכנסת פרסיץ, ואחריה לחברי־הכנסת סנה.

שושנה פרסיץ (הציונים הכלליים):

אוני היושב־ראש, כנסת נכבדה. ודאי לא תתרעמו עלי אם לא אכניס את ראשי בין אראילים ומצוקים בענין מדיניות חוץ ומדיניות ראש הממשלה. נאומו של חברת־הכנסת בגין עורר בלב כל הבית תגובות שונות; היו תגובות של הודהות

ישיבה ק"ח, ט' ניסן תשט"ז (21 מארס 1956)
— חוק התקציב לשנת 1956/57 (פרסיץ, לוקר, סנה) —

הדרושים בתקציב, למען שיפור המצב בשירות השידור, ול-
טובת המדינה.

משה סנה (מק"י):

כנסת נבכדה. הצענו קיצוצים מרחיקי לכת בתקציב
משרד ראש הממשלה ומשרד החוץ מתוך התנגדות עקרונית
למדיניות הממשלה ואי-אמון בקברניטיה. בהנמקה אעמוד רק
על שלושה דברים הנראים לנו עיקריים בשעה זו.

הדבר הראשון נוגע למערכת היחסים בין מדינת ישראל
ובין שכנותיה. זוהי הבעיה המרכזית במציאות הלאומית
שלנו. שמענו מהי תשובתו של חבר-הכנסת בגין. הוא אמנם
הקדיש הרבה זממנו כדי לפסול ביטויים כמו "מלחמת מנע",
"מלחמה יזומה", "מלחמה תוקפנית", מפני שהם מגלים
ברורות את הכוונה, אבל התשובה שהוא נתן לבעיית היחסים
בין ישראל לשכניה היא בכל זאת תשובת המלחמה. הוא קרא
לכך הפעם "מבצעי שחרור". אולם מהו התוכן שהוא מכניס
לביטוי זה? — לצאת מתחומי הגבולות הקיימים ולכבוש
שטחים נוספים. בלשון אנוש זה נקרא: מלחמה. ובכן, הוא
מציע מלחמה. ואדם המתיימר להיות גם גלוי-לב וגם אמין-לב
חייב היה לפחות לקרוא לילד בשמו: אני מציע מלחמה...

הוא אמר שישראל החמיצה את ההזדמנות מלפני ששה
חדשים, מפני שאז היתה שעת כושר לצאת למלחמה נגד
המצרים; אינני סבור שעם ישראל החמיץ הזדמנות כלשהי.
אני סבור שחבר-הכנסת בגין החמיץ הזדמנות מסוימת: או
הרגיש את עצמו "על הסוס", כמי שנותן את הטון גם בכנסת
וגם ברחוב — והוא הפסיד את הקונוונקטורה. התשובה שלו,
תשובת המלחמה, איננה תשובת העם ואיננה אפילו תשובת
הבית הזה ברובו המכריע, וטוב לנו שלא זו תשובת העם
ולא זו תשובת הכנסת.

לבעיות היחסים בין ישראל לערב ניתנת גם תשובה
שניה, תשובת הממשלה, האומרת: שלום מזוין. אם יהיה לנו
הרבה נשק, יפחדו השכנים מפנינו — ואז יהיה שלום... רבר-
תי, על יסוד זה אי אפשר לבנות את השלום. קודם כל מפני
ש"שלום מזוין" הוא אשליה, מפני שקו מדיני זה דוחף
בהגיגו האכזרי למירון מתמיד של זיון, מפני שעל כל תוספת
נשק בצד אחד צריך תיכף להגיב בתוספת נשק כבד בצד
השני, וחורו חלילה, אין לרבר סוף. שנית, קו מדיני זה
מבסס את מערכת היחסים הישראליים-ערביים על הנחה של
איבה מתמדת, שהרי הוא מבסס את האפשרות של שלום
אך ורק על פחד מפני עליונות הכוח של השכן. איבה ופחד
אינם חזון היחסים העתידיים בינינו ובין שכנינו, ולא בין עם
לעם בכלל. הגיע אפוא הזמן שהממשלה והמפלגות התומ-
כות בה ונציגיהן בכנסת יתנו לעצמם דיין-וחשבון, כי אין
להם דרך, כי דרך הזיון, דרך הכוח איננה דרך לשלום, אלא
דרך של סכנת מלחמה מתמדת.

מערכת היחסים בין ישראל לשכנותיה תיכון אך ורק על
יסוד יציב וברי-קיימא אחד ויחיד — הסכם. לכן כל המאמצים
צריכים להיות מכוונים להסכם למען השלום. ולכן, למשל,
כאשר עומדת על הפרק שאלה קונקרטיים של השטית המים
בערוץ הירדן, אין להפוך אותה ולהעמידה על ראשה, לאמור:
"למען הפיתוח, ניצור עובדה מוגמרת, בלי הסכם עם השכנים,
אפילו אם הדבר יגרוור מלחמה ותהיינה המסקנות אשר
תהיינה"... אם המטרה היא פיתוח — תנאי מוקדם לכך הוא
השלום. מי שאמרת: "למען פיתוח" — אפילו מלחמה, הרי
הוא סותר את מטרתו המוצהרת. פיתוח ומלחמה הרי הם
תרתוי דסטרי, מלחמה מפסיקה כל פעולת פיתוח, הורסת
מפעלי פיתוח קיימים, פיתוח ומלחמה לעולם אינם עולים

רות. אבל האם אתם יודעים, חברי הכנסת, שאתם — אזרחי
ישראל — מחזירים לקופת המדינה 1,300,000 לירות על
חשבון זה? האם אפשר לבנות באמצעים כאלה שירותי שידור
ראויים לשמם, ראויים לתפקידם, ראויים לתפקיד הבינלאומי
ששירותי השידור האלה צריכים באמת למלא במדינתנו?

ואני חפצה לשאול: אילו היינו אומרים: "בנות ישראל
יפות הן אלא שנייתן מנוולתן" — אילו היינו אומרים שאין
אמצעים כדי לחזק ולפתח את שירותי השידור, לתת להם
הכל — הייתי שותקת. אבל כשאני רואה את הבזבוז העצום,
את הכפילות הנעשית לעינינו! יש לנו "קול ישראל" ויש לנו
"קול ציון" ויש לנו שידורי צבא הגנה לישראל.

רבותי. אם יעמוד מישהו על הכפילות בעבודה, אם
יעמוד על תכנית המוסיקה של "קול ישראל" ו"קול ציון"
ויראה שהם עושים אותה מלאכה, אם ישמע את החדשות
באנגלית ובצרפתית של "קול ישראל" וישמע אחר-כך את
החדשות ב"קול ציון" — יעמוד על הכפילות.

ברל לוקר (מפא"י):

"קול ציון לגולה" הוא בשביל הגולה ושייך לסוכנות.

שושנה פרסיץ (הציונים הכלליים):

אני יודעת בדיוק, כלום אצלנו ב"קול ישראל" אין שירור-
תים לגולה ואין שירותים העומדים לפעמים ברמה מכובדת
מאד, ויכולים היו להיות בעלי רמה כזו במלוא היקפם אילו
היינו נותנים לשירות השידור את האמצעים המתבזבזים על
שירותים, שאינם בעלי רמה נאותה, של "קול ציון לגולה"?
אז הרי היינו יכולים ליצור באמת שירותים שיהיו ראויים
לשמם.

ולמה לנו הבזבוז הזה? פן יאמרו הגויים ש"קול ציון
לגולה" ומדינת ישראל היינו הך הם? או מפחדים מזה? או
מפחדים מהזדהות? יש מישהו שלא יזהה את "קול ציון
לגולה" עם מדינת ישראל? על מה או מדברים? או מבז-
בזים כספים עצומים בשעה שהיינו יכולים להקים שירותי
שידור ראויים לשמם, ואם נלך בדרך זו, אינני יודעת לאן
נגיע.

הייתם צריכים לשמוע את דברי המומחה שהיה פה בארץ,
אשר בחן ובדק את הדברים והביע את תמיכתו על שעם זה
שיוע להשיג הישגים כאלה תוך שמונה שנות קיומו, אינו
יודע לנוצל את המכשיר הזה כראוי.

ואני חפצה לדרוש ולתבוע שיבוא שינוי בענין זה. ואל
יגיד לי: תקציב הסוכנות ותקציב המדינה. מי שמדפדף
בספרים העבים הללו מוצא את סמכות הפרשיות קרובה מאד.
אנו צריכים להשתמש בכל האמצעים העומדים לרשותנו כדי
לחזק את שירות השידור. ואז יגיע גם היום שאותו סכום של
250,000 לירות שאנו מוסיפים להם כיום כדי שימשיכו בחיי-
הם העלובים, ינוצל כהלכה. חברי הכנסת, אין אנו עומדים על
התפתחות התחנות מסביבנו, תחנות מצרים, תחנות קפריסין,
תחנות סודיה, עבר-הירדן וכו'. שירותי השידור שלנו הם
העלובים בכולם. נרים נא את כבוד מדינת ישראל וניצור לנו
מנוף לעבודה תרבותית ותעמולתית מן המדרגה הראשונה,
כיאה לנו.

יש לאחד את שלושת התקציבים לתקציב אחד ולמסור
לשירות השידור את המנוף. ואינני מפתח מכם שכיום משמש
שירות השידור את המפלגה השלטת. יותר משהו משמש את
המדינה כולה. עם התפתחות העניינים נגיע גם פה למצב
שהגענו אליו בעבודת החינוך.

ואני חפצה לתבוע ולדרוש בשם סיעתי את השינויים

שלה, בעת שהציג את הממשלה החדשה לפני הכנסת, השתמש בדיקו בביטוי זה: ברית צבאית הדדית. המדיניות הזאת בנויה איפוא לא רק על כך שארצות-הברית תעזור בכיכול לישראל, מבחינה צבאית, אלא גם שתהיה עורה הדדית. אמנם דאלס בעדותו אמר שארצות-הברית לא תעזור לישראל במלחמה, אבל אינני מדבר על הצד המעשי שבדבר המופרך. אני שם את הדגש בהדדיות שבהכרות בן-גוריון ועתה גם של בגין — „אני לדודי ודודי לי“... כאשר בן-גוריון התכוון לעזור עורה צבאית לאמריקה, הוא לא התכוון לעזור לה נגד מכסיקו, הוא התכוון לברית צבאית אנטי-סובייטית.

וזהו, רבותי, השאלה החוצה כיום את העולם כולו. מבי חינת המדיניות הבינלאומית, מדינות חבל נחלקות כיום לא לפי המשטר, החלוקה בעולם אינה עוברת כיום בין מדינות קומוניסטיות לבין שאינן קומוניסטיות, בין קאפיטליסטיות לבין סוציאליסטיות. לא זו החלוקה, כי אם הקו החוצה את העולם הוא בין מדינות הפונות לבריתות וגושים צבאיים לבין מדינות הרוצות לבסס את היחסים הבינלאומיים על פירוק הגושים והבריתות הצבאיות ועל דו־קיום ובטחון קולקטיבי. על יסוד זה של דו־קיום בשלום מתאחדות מדינות סוציאליסטיות עם מדינות שאינן סוציאליסטיות למתנה אחד בענינים בינלאומיים. ואילו בחלק השני של העולם, שנתור עדיין לכ" אורה בהנהגת ארצות-הברית וברטיניה, שוררת מבוכה, מהר מה ומבושה, וכמעט שאין שם מדינה שאינה רוצה להשתחרר ולהינתק מן הכלבים האלה של בריתות מלחמה ותלות. אסיא הן המדינות המבקשות מנוס לעצמן, גדולות וקטנות, וסוגות תיות ואירופאיות. קמבודיה הודיעה: „דאלס לא ילמד אותנו מדיניות“. ובקוטב השני מבחינת העוצמה והעמדה הבינלאומית, צרפת, אף היא מתפשטת לה דרך חדשה. והלא היא האיימ"פריה הקולוניאלית השלישית בעולם, המעצמה השלישית בעור לם הקאפיטליסטי. וצרפת זו מותחת היום ביקורת חריפה על המדיניות האטלנטית ומבקשת לעצמה מקום בין המערב ובין המזרח. היא זוה, איפוא, ממקומה הקודם. באמונה, גי מולה הוא יותר „אטלנטי“ מבן-גוריון, ולא פחות אנטי-קומוניסטי ממנו. הוא יושב בתוך הברית האטלנטית והוא מחפש לארצו דרך אחרת. וחברו, שרהחוז פינו מדבר על הצורך בשינוי היחס לברית-המועצות — אף הוא סוציאלי-דמוקראט לא פחות ממשא שרת.

איטליה, אף היא מדינה בברית האטלנטית ונשיא אייטליה, נוצרי-דמוקראטי, נוסע לארצות-הברית כדי לדבר שם על שינוי מדיניות הברית האטלנטית. ובזמן זה, עומד בן-גוריון על במה ציבורית ומכריז: נייטראליות — לא; ברית צבאית הדדית אנטי-סובייטית עם דאלס — זאת משאת נפשו. ואת הברית הזאת עדיין אין נותנים לו, ופוסטר דאלס מודיע לוועדת החוץ של הסינאט: אמנם, הישראלים דיברו על כך אתנו זה שנים, אבל מעולם לא חשבנו על כך ברצינות.

ובכן, תביענתו היא שממשלת ישראל תכריז כי היא מס' תלקת מן הנכונות לברית כזאת, כי היא מסרבת ותסרב להצ' טרף לברית צבאית כלשהי ולגוף צבאי כל שהוא. העצה הזאת, שלנו — האם איננה זו לאומי דחוף, צו השעה ממש ? כלום היא מבודדה, כלום אינה נשמעת בתוך מועצות הממשלה ? כלום אין בקואליציה מפלגות העומדות על כך ? כלום אין בתוך מפלגת פועלי ארץ ישראל חוגים האומרים זאת, הכותבים זאת בעתון ? מפנה זה הוא הכרח לא מן הזמן האחרון. דווקא. אמנם הסתלקות מזה התלות בארצות-הברית היא הכרח כל הזמן, אבל ההכרח הזה בשל כעת בהכרת העם ובתחושתו, והגיע הזמן שהמפנה הזה ייעשה גם במדיניות ובדרכה של מדינת ישראל וממשלתה.

בקנה אחד. ובכן, וזהו איזולת או תרמית לבוא ולהטיף — למען הפיתוח לעשות מעשה שיגרום להפסקת כל פיתוח וישמיט מתחת רגלינו את הבסיס הקיים לפיתוח. אנו גורסים למען פיתוח — שלום, למען פיתוח — הסכם. זאת היא גיר' סת האמת. וישנן אפשרויות, לא מוצו כל האפשרויות, להגיע למשאומתן ישיר וישר.

בימים אלה נתגלתה יזמה מצד שאין אנו תומכים בו כלל וכלל, שאין אנו נותנים שום אמון בו, כי אנו יודעים שכוו' נותיו אינן טהורות: ממשלת ארצות-הברית הציעה דיון במור' עצת הבטחון על המצב במזרח הקרוב והתיכון. אנו יודעים שמטרתו של גורם זה היא לחפש הזדמנות כדי לזנוק להת' ערבות צבאית, להכניס הנה שייטת או נצחנים, על מנת לתקוע יתד בארצות לא לו. הוא לא הצליח להשיג זאת בדרך של צירוף ארצות נוספות לברית-בגדאד, ולכן הוא מחפש דרך של התנגשות בין העמים כדי לבוא ולהגיד: הנני, באתי לשם התערבות. ודאי כוונותיו אינן טהורות, אבל דיון במועצת הבטחון אינו מוכרח להתנהל ולהסתיים לפי הכוונה של היום. כאשר ארנסט בוין הביא את שאלת ארץ ישראל לאו"ם הייתה כוונתו הפוכה מן החוצאה שנגרמה למעשה. יש כוחות שונה בתוך מועצת הבטחון, ביניהם כוחות המעוניינים בשלום באמת ובתמים, והמועצה אינה מנותקת מהעולם. יש דעת קהל בעור' למ, ושוררת בו אווירה של רצון עז שרוצה למנוע מלחמות בכל העולם, ואף נמנעו מלחמות בזמן האחרון. דאלס בעצמו אמר: שלוש פעמים הולכת היא העולם עד סף מלחמה — הוא התפאר בזה — בקוריאה, בווייטנאם ובפורמוזה, אך את הסף לא נתנו לו העמים לעבור.

קראתי ב„דבר“ שיש איזו הסתייגות, איזו מבוכה בחור' גים ממשלתיים ישראליים על שהענין בא לפני מועצת הבטחון. עמי ישראל מעוניין להיאחז גם בדיון זה, ותוך סיכוי שהוא עשוי להיפך מנוף לקירוב השלום. צריך לנצל כל הזדמנות של דיון וצריך לגלות יזמה על יסוד נסיגות בינלאומיים קודמים, למשל, במלחמה בקוריאה השתתפו שש-עשרה אומות ונפלו שני מיליון קרבנות, והרי הפסיקו את המלחמה עליידי ועידה בינלאומית. בווייטנאם התנהלה מלחמה השע שנים וגם היא הופסקה, ונמצא הסדר הודות לישיבה ליד שולחן אחד, ועם היו כי השאר גם שאלות של גבולות מטובכים עד מאד, יש צורך של נסיגה פה ושם, ומשני הצדדים. זה הושג עליידי הסכם, לא בכפיה.

מדוע לא לגלות יזמה לוועידה של כל המעצמות הגדולות, של כל ארבעת המעצמות הגדולות יחד עם ישראל ועם ארצות-ערב, ואולי גם עם ארצות נייטראליות מסוימות, למען מוצאו פתרון לבעיות בשלום במחלוקת בדרך של הסכם? יען כי שום מלחמה, ותהיינה תוצאותיה אשר תהיינה, לא תפתור שום בעיה, רק תחריף כל בעיה. מה הן הבעיות ? פליטים ? — ואחרי מלחמה חדשה לא תעמוד בעיה כזאת ? יחסים הדדיים בינינו — ואחרי מלחמה לא תעמוד בעיה כזאת ? האם לא תעמוד אחר-כך שאלה כזאת ? רק אז צריך יהיה לשבת ליד שולחן המשאומתן, אחרי שכול ייתום, הרס וחורבן. למה לא לפני-כן ?

רבותי, החשובה הנכונה לבעיית היחסים הישראליים ערביים, היא לא מלחמה, לא הזדמנות כעורבה לשלום, כב' יכול, אלא הסכם של שלום, שלום של הסכם.

חברת-הכנסת בגין יש לו קמיע, הוא מחליף את „שיר המעלות“; הוא קורא לאיזה דבר טמא כשם אחר, והוא חושב שבוזה הציל את הענין וטיהר את השרץ. הוא נגד בקשת „ערובת בטחון“ מאמריקה, לעומת זאת, הוא בעד „ברית הדדית עם אמריקה“. גם פה החטיא את המטרה. ראש הממ'

והרעיון הזה ייהפך בסופו של דבר למציאות, למדיניות הרשית של ישראל. כל מה שאנחנו רוצים, הוא לזרז את המפנה ההכרחי, כי יפה שעה אחת קודם. זהו הדבר השני שרציתי לעמוד עליו בדיון זה על מדיניות הממשלה.

הדבר השלישי והאחרון קשור קשר מסיים עם הדברים הקודמים. על דוכן הכנסת הוגזן הדין־יחשבוֹן של הוועדה הממשלתית בענין הממשל הצבאי. תחילה אמר בן־גוריון לשר־תפיו בקואליציה ממפ"ם שהנחת הדין־יחשבוֹן על השולחן אינה אומרת עדיין הזדהות עם תכנון: יקראו ואחר־כך נראה... והנה שמעתי, ורבים שמעו — 801 צירים של פועלי ישראל בוועידת ההסתדרות שמעו מפי ראש הממשלה, שהוא כבר מזדהה עם התוכן של הדין־יחשבוֹן הזה, האומר שצריך להשתמש את הממשל הצבאי על כל חומרותיו ובכל היקפו. אנחנו רואים את הממשל הצבאי לא מהיום כדבר המסכן את בטחון ישראל, ואנחנו דרשנו ודורשים שהכנסת תיתן את רעתה על כך. אנו דרשנו ודורשים דיון דחוף בענין הדין־יחשבוֹן החדש הזה. לפני זמן קצר, אבך איזה חוק הנוגע לממשל הצבאי בעקפיסו, עלו על דוכן הכנסת נציגי סיעות שונות — חוץ מן המפלגה הקומוניסטית, — נציגי מפלגת הפועלים המאוחדת, אחדות העבודה, חברה־הכנסת ספיר מסיעת הציונים הכלליים ואחרים, ואמרו: צריך לגמור את הפרשה הזאת, כל אחד בהנהגתו, כל אחד בלשונו, אבל במגמה אחת: שהמבצעים הנוכחיים הם ללא נשוא ויש לשנותם. עתה בא בן־גוריון ומציעה בכל ההחלטות, כי יש להמשיך את הממשל הצבאי. הוא אר־מר: לא שמעתי שהערכים יקומו וידרשו שיגייסו אותם לצה"ל. ובכן, הם בעצמם מודים שלא מגיע להם שוויון, כב־יכול. אולם הדבר הטבעי הוא שאדם וציבור של בני אדם דורש קודם כל את זכויותיו — בייחוד כשאנחנו ציבור מקופח מאד בזכויותיו ואין לו אפילו הזכות להתנועע באופן חפשי, אין לו זכות לנסוע מנצרת לחיפה ומכפר לכפר. על כן, קודם כל יש לתת לו את זכויותיו הטבעיות, האזרחיות והלאומיות, וברור הדבר שכאשר יהיה שוויון בזכויות, יהיה גם שוויון בחובות. אין שוויון חובות בלי שוויון זכויות. אי־אפשר לבוא ולהגיד: זכויות לא אתן לך, והנימוק הוא, שאתה אינך חובע שוויון בחובות. זה אבוע, זה לא הגון, זה לא אמת. כל זמן ששיישר הכתם הזה על שם ישראל, לא יהיה חופש בישראל ולא תהיה דמוקרטיה בישראל. תחום מושב" לער־בים במדינת ישראל זוהי בושה וכלימה. דבר זה מרחיק גם את סיכויי השלום עם ארצות ערב השכנות, כשם שביטול הממשל הצבאי יקרב את סיכויי השלום עם הארצות השכנות ויחזק את השותפות, את הידידות, את האחוזה בין יהודים לערבים.

השעה דוחקת לתקן את המעוות ולבטל את הממשל הצבאי, להפסיק את התעמולה הנמשעת למלחמה יזומה לכל צורותיה ולנקוט ביזמה פעילה למען השלום, לנטוש את הדרך הנספדת של חתירה לברית צבאית עם ארצות־הברית, ולעלות על דרך של מדיניות חדשה, דרך של אי־חלוח ונייט־ראליות, שתעמיד את ישראל בשורה אחת עם כל עמי אסיה ותרכוש לנו ידידות של מיליארד וחמש מאות מיליון בני אדם בארצות הסוציאליסטיות והנייט־ראליות, וכן ידידות בצרפת ובאיטליה וגם בארצות מערב אחרות. מפנה זה יפתח לנו פתח לצאת מן הבידודות, מן המיצר. הממשלה שאינה עושה זאת אינה ראויה לאמון ואינה ראויה לאישור תקציבה.

אמר חברה־הכנסת בגין: רק מדינה שאין לה אויבים יכולה להיות נייט־ראלית. תורה חדשה. אנו אומרים את ההיפך הגמור מזה: מדינה כמדינת ישראל אם אינה נייט־ראלית, אם היא רוצה לקשור את עצמה עם מחנה הקולוניאליזם והאימפריאליזם, הרי היא כמו ידיה הרוטות את מעמדה המדיני, הבינלאומי, באשר היא מעמידה את עצמה מול 1500 מיליון בני אדם שאין להם שום דבר נגדה. כל הבנין אשר בנה בגין על המדיניות הסוב־ייטית הוא סיפור היתולי מן המין הגרוע. אין בו אף מלה של אמת, אף מלה של רצינות. „ברית המועצות עושה הכל כדי ללכד את העולם הערבי נגד מדינת ישראל“ — חוכא ואמ־לולא. צאו וראו, היש בר־דעת בעולם שיעלה על דעתו שברית־המועצות תיתן נשק לעיראק, והרי היא לכל הדעות ארץ ערבית. היא בתוך ברית בגדאד, על כן לא ייתכן שתי־תמך על־ידי ברית־המועצות. ברית־המועצות תומכת בכל מדי־נה בלתי סוציאליסטית אשר אינה מצטרפת לשום ברית צבאית ושומרת על דרך של אי־חלוח ונייט־ראליות.

(ק ר י א ה : ומה בדבר מצרים ?)

מצרים שמה אל לבה את המדיניות הסובייטית הזאת ואינה מצטרפת לברית צבאית. יש לה אותה אפשרות, כמו שיש למצרים, והברירה בידך. כל האפשרויות שיש למצרים, יכולות להיות גם לישראל, אם תרצה בכך. כי הקו המבדיל במדיניות הסובייטית איננו בין ארץ ערבית לבין ארץ יהודית, אלא בין ארץ החותרת להתקשרות צבאית, כלומר להשתתף בדות צבאית לאמריקה, כמו עיראק וישראל, ובין מדינות המסרבות להצטרף לבריתות מלחמה כאלו. יש מדינה ערבית — עיראק — שהלכה לברית אימפריאליסטית, ויש מדינות ערביות שאינן הולכות לברית, כגון מצרים וסוריה. אלה ערבים ואלה ערבים, אך דרכיהן מנוגדות כעת. ואם מדינת ישראל רוצה ללכת לברית צבאית עם ארצות־הברית, משמע שהיא כמו עיראק, ואם היא תשנה דרכה ותחליט לא ללכת לברית כזאת, אז תהיה כמו מצרים וסוריה מבחינה מברעת זו.

והברירה בידינו, בידי עם ישראל, עם כל היתרונוֹת. האינטרס הלאומי של ישראל מחייב את ממשלת ישראל לקום ולהסתלק מן השגיאה הפאטאלית הזאת, מן הקו האומלל הזה, של התקשרות לברית צבאית אמריקאית. אמנם זו התקשרות רק בדמיון, בתשוקה, ביצר הרע, כי הצד השני אינו רוצה בברית אתכם. אתם ורק אתם חומדים את הברית הזאת, אבל הליכה לאור המסקם המטעה הזה, משבשת את כל דרכיה של ישראל ומוליכה אל תהום. ואילו פניית עורף לדרך גלולה זאת פותחת אפשרויות גם לקבל עזרה כלכלית מברית־המועצות וגם לקבל תמיכה מדינית וגם מקרבת מאוד את ההסכם, את השלום, בינינו לבין השכנים.

צאו וראו, בין ארצות ערב ובין עיראק חל קרע כל כך עמוק בגלל הענין הזה של שייכות או אי־שייכות לברית אימ־פריאליסטית. הרי מובן מאליה שישראל, כאשר היא מוסיפה לחתור לברית צבאית הדדית עם ארצות־הברית — הרי היא מעמיקה שבעתיים את הקרע עם ארצות ערב. וברגע שהיא תעלה על הדרך של נייט־ראליות — יצטמצם הקרע, וייווצר קרע למשא־ומתן, להסכם, לטיפוח השאיפה לשלום.

דבר זה, דבר האמת של המפלגה הקומוניסטית, חודר לציבור, לכל המפלגות. כמעט אין מפלגה בארץ, אין חוג צי־בורי, אין בית בישראל שלא יחשבו על כך, שלא ירצו בכך.

ב. חוק הגנת הדייר (תיקון), תשט"ז — 1956 *

(קריאה שניה וקריאה שלישית)

של המקרה. הנוסח שקיבלנו עכשיו נותן אפשרות זו ומבטיח שבית הדין יוכל לבחון את המקרים כמקרים בודדים, ולפסוק לפי מצב הענינים בכל מקרה ומקרה.

סעיף קטן (ב) נוגע במקרים שבהם נעשה הסכם בין בעל-הבית והדייר, ויש להניח שלא היה נעשה בצורה כזאת אילו התיקון בחוק כבר היה קיים. בהצעת החוק נאמר, שאם ההסכם אינו מתחשב בהגבלה זו, לא יחייבו דמי-השכירות המוסכמים במשך התקופה שעליה חל החוק. פירוש הדבר שהחוק מבטל באופן אוטומטי ההסכמים שנכרתו בין בעל-בית לדיירו בקשר לתתי-עסק, הוועדה מצאה כי לא יהיה זה מן הנכון לקבוע סעיף כזה בחוק, ובמיוחד כאשר ישנו בחוק זה סעיף אחר המעודד את בעל-הבית והדיירם לבוא לידי הסכם ביניהם. בוודאי לא יהיה זה מן הנכון שהסכם אשר נעשה מתוך התבססות הצדדים על הנחות מסוימות ועל קיומו של חוק מסויים, יבוטל באופן אוטומטי עם שינוי החוק. לכן קבעה הוועדה, שבמקרה כזה יכולים הצדדים לפנות לבית-דין לשכירות בבקשה שיטנה את דמי-השכירות המוסכמים, אם ייראה לו שהצדדים היו קובעים דמי-השכירות שונים אילו היה חוק זה ב-תיקון בשעת עשיית ההסכם. גם כאן נתנו דיסקריציה לבית-הדין לבחון את הענין לגופו. אם מוצא בית-הדין כי מן הצדק יהיה לשנות את ההסכם — אז ורק אז יפסוק על שינוי בדמי-השכירות ובתנאים כפי שקובע החוק.

יש בחוק זה שלוש הסתייגויות. רוצה אני להסב את תשומת-לב הבית כי הסתייגותו של חבר-הכנסת שופמן לסעיף 2 מורכבת בעצם משתי הסתייגויות: לסעיף קטן (א) ולסעיף קטן (ב). אני מבקש להעמידן להצבעה בנפרד.

יוסף שופמן (תנועת החרות) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. בהצעת התיקון לחוק ישנם שני סעיפים. כפי שנאמר לנו בוועדת החוקה, חוק ומשפט, הובא התיקון לסעיף הראשון — הארכת תקופת הגבלות השכירות לשנה שלישית וקביעתן ל-150% לגבי דמי-השכירות היסודיים — מתוך הסכמה הן של בעל-הבית והן של בעלי העסקים. לפיכך מכוננת הסתייגותי רק לסעיפים (א) ו-(ב) של סעיף 2.

רצוני להעיר את תשומת-לב חברי הכנסת הנכבדים, שב-הצעות אלו יוצרים אנו תקדים מאד מסוכן: ביטול פסקי-דין שכבר הוצאו על-יסוד חוק קיים. כאשר עוררתי בעיה זו בוועדת החוקה, חוק ומשפט, אמר לי שר המשפטים: כבר היה תקדים כזה בחוק הגנת הדייר עצמו, כאשר ניתנה אפשרות לבית-המשפט לבטל פסקי-דין ביחס לפינוי. תשובתו זו של שר המשפטים הוכיחה עד כמה מסוכן הדבר, כי הוא עצמו כבר מסתמך על תקדים לביטול פסקי-דין קיימים ומאשרים מלבד זאת, ענין של פינוי דירה או בית-עסק עלול לגרום מהפכה ממש בחייו של הנוגע בדבר, ואפשר עוד להבין את המיוחד שבענין זה ולהסכים בלידת ברירה אמילו לביטול פסקי-דין. אולם כיוון המדובר הוא בקביעת שכר-דירה בלבד. לאפשר גם כאן ביטול פסקי-דין על סמך חוק חדש — זה מנוגד לכל גישה משפטית וחוקית נכונה, ומערער את יסודות השיטת במדינה הזאת.

חמור עוד יותר הסעיף השני, כי הוא מנוגד ניגוד בולט לסעיף 28 של חוק הגנת הדייר. החוק הרשה מראש לבעל-

היור"ח. אריאב :

נפסיק את הדיון בקבוצה זו ונעבור לדון בסעיף ה' של סדר-היום: חוק הגנת הדייר (תיקון), תשט"ז—1956, קריאה שניה ושלישית. רשות-הדיבור ליושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט, חבר-הכנסת אונא.

משה אונא (יור"ח ועדת החוקה, חוק ומשפט) :

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. אני מביא לקריאה שניה ושלישית את חוק הגנת הדייר (תיקון), תשט"ז—1956. כזכור, החוק הזה בא להאריך את ההגבלה המיוחדת לבתי-עסק, שנקבעה בשנתיים הראשונות מאז תחולת החוק, כלומר מאז קבלת חוק הגנת הדייר בשנת 1954, שתקפו פוקע ב-1 באפריל של שנה זו.

הדיון בוועדה נסב סביב שאלות המתבטאות בשינוי נוסח החוק. אבל עלי להזכיר כאן גם דיון אחד שלא בא לידי ביטוי בחוק ויש לו חשיבות כללית. בזמן הקריאה הראשונה היתה הצעה אשר דנו עליה גם בוועדה, והיא — להאריך את החוק הזה לא רק לשנה אחת, כי אם לשנתיים. הגימוק היה, שאחרי שהתברר שיש צורך בתקופה ארוכה יותר כדי להכניס את הענינים למסלול שהחוק קובע כמסלול קבוע, מוטב לקבוע שנתיים ולא להסתפק בשנה אחת. הוועדה נתנה דעתה על ענין זה, אבל באה לידי מסקנה כי מוטב שהכנסת תחליט הפעם רק לתקופה של שנה אחת, אף-על-פי שהוועדה מניחה שאחרי שנה אחת יהיה צורך להמשיך בהגבלה בצורה זו, או בצורה קצת מוקטנת. על-ידי כך שקבענו תקופה של שנה אחת רצינו להשאיר בידי הכנסת את האפשרות לשוב ולדון בכל אופן בענין זה בעוד שנה ולבחון אם להאריך את התקופה של הגבלה זו, באיזו מידה ובאיזה יוקף. על כן באה הוועדה לידי מסקנה שמוטב להגביל את תחולת החוק לשנה אחת נוספת, כפי שהוצע על-ידי הממשלה.

הנני רוצה להסביר עתה את התיקונים, כפי שהובאו בחוק המונג על שולחן הכנסת. בסעיף 1 חל שינוי והכנסנו לחוק אגב התיקון הזה דבר שאין לו חשיבות ממשית, אלא יותר חשיבות טכנית. בחוק היה כתוב „בשנתיים הראשונות לאחר יום 1 באפריל 1954“. היה ספק אם הגדרה זו של התאריך לא יכולה להיות מובנת שהיא מוציאה את עצם התאריך של 1 באפריל, כיון בארץ, מן החשבון. על כן השתמשנו בהודמנות זו לתקן כאן את התאריך, כדי שיהיה ברור שהתקופה כוללת את יום ה-1 באפריל 1954.

בסעיף 2 חלו שינויים חשובים גם בסעיף קטן (א) וגם בסעיף קטן (ב). בסעיף קטן (א) מדובר על מקרים שבית-הדין פסק דמי שכירות למושכר מסויים לפני תחולתו של החוק. עכשיו רוצים לתת אפשרות לשנות את פסק-הדין, ובהצעת החוק נאמר, שבית-הדין רשאי, על-פי בקשת כל צד, לבטל ולשנות את פסק-הדין על מנת להגשים הוראות חוק זה. פירוש הדבר, שבית-הדין מצווה להתאים את פסק-הדין לחוק כפי שנתקבל כאן, מבלי שתהיה לו אפשרות של שיקול דעת אם הדבר מוצדק במקרה מסויים או לא. הוועדה מצאה שיש צורך, ואולי מותר לומר שיש הכרח, להשאיר בידי בית-הדין את שיקול הדעת, שבכל מקרה ומקרה שצד יפנה לבית-הדין יוכל בית-הדין לשקול אם צריך לשנות את פסק-הדין, אם צריך לשנותו לגמרי או רק בחלקו, בהתאם למסיבות

הכנסת שופמן מדובר על האפשרות שבידי השופט לשנות הסכם אם הוא נעשה לפני חוק הגנת הדייר. במקרה זה מדובר על הסכמים בין דיירים, בעלי בתים עסק ובעלי בתים, שנושאו עשו לאחר שחוק הגנת הדייר היה בתקפו. כלומר, דייר ובעל-בית, מאחר שיזנו והכירו את החוק, ועמדו על האפשרויות שהחוק מקנה להם, העדיפו לבוא לידי הסכם. ומה אומר התיקון הזה לאזרחי מדינת ישראל: רבותי, מושג של הסכם מתוך רצון טוב והבנה הדדית — אין לו מקום במדינת ישראל. גם אם הגעתם לידי הסכם מרצונכם הטוב ומתוך הבנה הדדית, הרי אני אומר לכם, שאפשר לבטל זאת. רבוננו של עולם, לאיזו מטרה, מדוע צריך לרצות לבטל הסכמים שנעשו על-ידי אנשים מתוך ידיעת החוק והכרת האפשרויות, על-ידי אנשים שהחליטו לא לפנות לבית-המשפט, לא לרבו ביניהם, לבוא לידי הסכם, ויהי זה לירה פתוח או לירה יותר? מדוע להגיד להם לבטל את ההסכם? לאיזה צורך? אם יש גישה שהסכמים הם דבר מיותר, והכנסת הודית ורצון טוב הם דברים שאין להם מקום, נבוא אל הכנסת בחוק ונגיד: רבותי, רק לרבי, אין לבוא לידי הסכם.

שאלתי את שר המשפטים בוועדה, לכמה מקרים הדבר נוגע. יכול להיות שזה נוגע למקרה אחד או שנים, ויכול להיות — בכלל לא. ואם כך, מהי המטרה?

ובהזדמנות זאת אני רוצה להוסיף מלים אחדות. כשנבנו במליאת הכנסת ודנו בתיקון לחוק הגנת הדייר, קמו כמה חברי כנסת ונאמו בהתלהבות להגנתם של הדיירים מפני בעלי הבתים, להגנתם של בעלי עסק מפני בעלי הבתים. הם דרשו הגנה מלאה ודרשו שלא לתת משהו נוסף לבעלי הבתים על חשבון הסוחרים בעלי העסקים. וכבר אמרתי, אם הם באים לידי הבנה ביניהם וחותמים על הסכם, פירוש הדבר שאין הם רואים איש כל רעהו כעושה או כמקפח. אבל אני רוצה לשאול: רק לפני כמה שבועות התקיים כאן דיון על מס העסקים. מה לא נאמר נגד הסוחרים ובעלי העסקים? או רצו להגדיל את ה"גג" מאף לאפיים לירות, וטענו שהם יכולים להוסיף זאת. להגדיל את מס העסקים פי-שניים, מ-200 ל-500 לירות, מ-1,000 ל-2,000 לירות — זה לא יפגע בהם. אבל אם ישוכרו יצטרף לשלם עוד 50–60 לירות לבעל הבית — מצבו יתערער והוא ייפגע.

שאלתי את עצמי, מהיכן ההגנה הזאת על הסוחרים נגד בעלי הבתים לאחר הוויכוח ההוא נגד הסוחרים? שקלתי וחישבתי כך: מאחר שאת הסוחרים אינם אוהבים, ולא רק שלא דיברו בכבודם, אלא אף פגעו בו, הרי אני בא לידי מסקנה פשוטה: את בעלי הבתים אתם אוהבים עוד פחות, ושנאתכם אליהם מוקדמת יותר וגדולה יותר.

משה אונא (יור"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):
 כדי להעמיד את הדברים על הרקע הנכון, ברצוני להגיד כי נדמה לי שהמסתייגים הפליגו יתר על המידה. הוועדה קיבלה את הצעות המסתייגים בחלקן. היא המתיקה במידה רבה את נוסח החוק, אשר הוצע על-ידי הממשלה.

הרעיון שיש לנהוג בהזדמנות בשני פסקי-דין והסכמים — זה ודאי רעיון נכון. אבל ישנן נסיבות אשר בהן בכל זאת צריך לתת אפשרות לתקן עוול שנעשה, במקרה שהדברים אשר עליהם הוסכם או שלגביהם פסק בית-הדין, לא הביאו בחשבון מצב חדש אשר נוצר בינתיים.

רצוני להדגיש לשם כך גם את ההבדל בין הנוסח שהוועדה בחרה בו, כפי שהוא מופיע בחוק שלפנינו, לבין החוק שנתקבל לפני שנה, בו נמצא גם כן סעיף בדבר אפשרות של שינוי פסק-הדין. שם נאמר: „בית-משפט שנתן פסק-דין או צו

בית ולדייר לבוא לידי הסכם לגבי שכר-הדירה, למרות האמור בסעיפים 17 עד 24. הסעיפים 17 עד 24 הם בבחינת „יוס דיס פוויטיבו“, כלומר, חוק שאפשר לבטלו על-ידי הסכם הדדי, אין זה „יוס קוגנס“ המחייב בכל התנאים ושאינו ניתן לשינוי על-ידי הסכם הצדדים. עתה בא משרד המשפטים ומציע לפנינו לבטל הסכמים שנעשו על-ידי פסק-דין.

חברי כנסת נכבדים, הבעיה כאן איננה בעיה של בעל-הבית או של השוכר, כי הסוחרים בין כה וכה לא ייהנו במקרה שייקבע להם שכר-דירה נמוך יותר: שר האוצר או שר הפנים יראו לגבות לקופת הממשלה את ההפרש, אם בצורת מס עסקים ואם כתוספת למס ההכנסה. אין זו גם בעיה של בעל-הבית, כי הסכמים רבים נחתמו לטובת השוכרים ולא לטובת בעלי-הבתים, אשר נחפזו לסכם את העניין בגלל מצבם הדחוק, אולם בעיה עקרונית מאד היא זו: האם רשאים אנו, בהתחשב בצורך להעניק יציבות לחוקים במדינה, להרשות מצד אחד ביטול פסקי-דין קיימים ומאשרים, ולבטל, מאידך גיסא, הסכמים חפשיים שנחתמו בהתאם לחוק? תארו לעצמכם, דרך משל, שבהסכמים על שכירות בשי כונים כתוב כי יש לשלם סכום מסוים מדי חודש בחדש, ולפתע תקבל הכנסת החלטה ובה תקבע כי ישלמו רק שליש ואילו מועד התשלום של שני השלישים הנותנים יידחה. הרי זה דומה לאותה הצעה שהובאה היום על-ידי משרד המשפטים לפני הכנסת.

אני מבקש על כן לקבל את הסתייגויותי.

עזרא איכילוב (הציונים הכלליים):

אדוני היושבי-ראש, כנסת נכבדה. הסתייגותי נוגעת בעיקר לפסקה ב' בסעיף 2, שנועדה לבטל את הצעת רוב הוועדה הממונת לבטל הסכמים שנעשו לאחר שחוק הגנת הדייר היה קיים.

קודם כל ברצוני לחזור במלים אחדות לבעיה של שנה ושנתיים. האמת היא, כפי שאמר יושבי-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט, שהוועדה קיבלה את הסכמתו של שר המשפטים, שאין הבדל רב אם מארכים את החוק לשנה או לשנתיים, ויהיה ביכולת המלאה של הכנסת לפני תום השנה לחזור ולאשר את החוק לשנה נוספת, תוך אישור האחוזה הקיים, הקטנתו או הגדלתו, לפי הנסיבות.

הוועדה נהנתה מאד מרוח ההסכמה וההבנה ההדדית בין נציגי השוכרים ובין בעלי הבתים. אין ספק ששני הצדדים נהנו מכך ואין ספק שרוח זו תשמש בסיס מספיק לאישור נוסף, אם יהיה צורך בו, כעבור שנה.

כשאני בא לנמק את הסתייגותי בסעיף זה, אני רוצה להתבסס על שתי נקודות: האחת — תחיקתית; השניה — מוסרית, אם אפשר לומר כך.

בסעיף 28 החוק הגנת הדייר ישנה הוראה ברורה הארירת, שכל הסכמים הנעשים בין בעל-בית לבין דייר אחיז תחילת תקפו של חוק הגנת הדייר, כוחם יפה גם כשאינם עומדים בהתאמה לפירוט של סעיף 17 לחוק הגנת הדייר. הסעיף כתוב בבהירות מוחלטת. כשוועדת החוקה אומרת מה שהיא אומרת בסעיף 2 (ב), היא באה לערער על סעיף קיים ומוסכם. ואם רוצים לשנות חוק, אין לעשות זאת דרך החוק, בעקיפין. מוטב להיכנס דרך הדלת ולומר שרוצים לשנות או לבטל את הסעיפים העיקריים של החוק הקיים. משום כך אין כל הגיון חוקי או משפטי לבוא בהצעת תיקון זו בדרך עקיפין.

ועתה לבחינה המוסרית. בהסתייגותו הראשונה של חבר-

אינו צודק ואינו ראוי שיקיימים במסיבות החדשות, והרי רק במקרה זה יפנה לבית הדין.

על כן מצאנו לנכון לפתוח את הפתח הזה, ורצוני להדיגיש שוב, שגם בענין זה צמצמנו במידה רבה את הצד השלילי שבחוק לעומת ההצעה, כפי שהובאה לפני הממשלה, שלא באופן אוטומאטי כי אם רק לאחר דיון לפני בית הדין, אפשר יהיה לשנות את ההסכם.

אני מציע לדחות את ההסתייגויות ולאשר את החוק.

היו"ר ח. אריאב:

לסעיף 1 אין הסתייגויות, ואני מעמיד אותו להצבעה.

ה צ ב ע ה

סעיף 1, בנוסח הוועדה, נתקבל.

ההצעה של חברי הכנסת י. שופמן למחוק את סעיף 2 (א) לא נתקבלה.

ההצעה של חברי הכנסת י. שופמן למחוק את סעיף 2 (ב) לא נתקבלה.

ההצעה של חברי הכנסת ע. איכילוב למחוק את סעיף 2 (ב) לא נתקבלה.

סעיף 2 (א), בנוסח הוועדה, נתקבל.

סעיף 2 (ב), בנוסח הוועדה, נתקבל.

היו"ר ח. אריאב:

אני מעמיד להצבעה את החוק כולו, כפי שהוצע על ידי הוועדה.

ה צ ב ע ה

חוק הגנת הדייר (תיקון), תשט"ז—1956, נתקבל.

של פיניו, ראשי, על-פי בקשת החייב בפיניו, לבטל או לשנות את הצו על מנת להגשים חוק זה, אם נראה לבית-המשפט כי הצו לא היה ניתן אילו היה חוק זה ברתוקף בשעה שניתן הצו". בחוק שלפנינו נאמר, שבית-הדין ראוי לשנות (אבל לא לבטל); ושנית — אם נראה לבית-הדין שהיה פוסק דמי שכירות אחרים, אילו היה חוק זה ברתוקף בשעת מתן הפסקה. הגבלנו מאד את האפשרות ללמוד מהחוק שרצוני לשנות, וביטאנו בחוק באופן הברור ביותר שרק אם לאחר בחינה קפדנית של המקרה יבוא בית-הדין לידי מסקנה שצריך לשנות — רק אז ישנה בית-הדין. במקרה כזה יש צורך שתהיה דיסקרציה לבית-הדין, כי כאן עלול להיות מקרה שיביא לידי עוול או לכלל הכבדה יתר על המידה כלפי אחד מהצדדים, אם לא תינתן אפשרות לתקן.

אשר לסעיף קטן (ב) — המסתייגים זיברו בהתלהבות גדולה על קדושת ההסכם ועל הצורך לתמוך בכך שיעשה הסכם, והם הסתמכו על סעיף 28 של חוק הגנת הדייר, תשי"ד. רצוני לקרוא לפניכם את הסעיף הזה, כדי שיובר שסעיף 2(ב) הוא למעשה המשך, והמשך הגיוני של מה שנאמר בסעיף העיקרי לחוק. סעיף 28 אומר: "הוסכם בין בעל בית ודייר אחרי תחילת תקפו של חוק זה על דמי שכירות של בית עסק מן הסוגים הנקובים בסעיף 17, יחייבו דמי השכירות המוסכמים את הצדדים וחליפיהם למשך תקופת ההסכם, על אף האמור בסעיפים 17—24. שאם, שהם יש הסכם שנעשה תוך יריעת הצדדים את תוכן החוק הזה, או מותר לעשות הסכם בלי להתחשב בחוק, מפני שהוא נעשה תוך יריעת החוק, כאן המדובר בהסכם שנעשה תוך אי יריעת החוק, מן ההגיון לומר שבמקרה זה יהיה צורך לפתוח פתח ולבחון את ההסכם מחדש, לבדוק אותו על-ידי גורם אובייקטיבי, אם אמנם ההסכם, כפי שהוא נעשה, הוא צודק. ברור שהשאלה הזאת תתעורר, אם אחד הצדדים ימצא שההסכם

ג. חוק התקציב לשנת 1956/57, תשט"ז — 1956

(המשך הדין)

היו"ר ח. אריאב:

נחזור לדיון על חוק התקציב, קבוצת המשדרים השניה. רשות הדיבור לשרת העבודה.

שר-העבודה ג. מאירסון:

כבוד היושבי-ראש, כנסת נכבדה. שמענו הערב הסתייגויות למשרדי החוץ ומשרד ראש הממשלה. בדברי הסתייגותו "הקצרים", שנמשכו שעה-יחצי, ניסה חברי-הכנסת בגין לתת לנו שיעורים אחדים בתכונה כללית ובתכונה מדינית בפרט, באיטטרטגיה, במשאיומתן בין עמים, אולם מעל לכל — האהבת העם ואחדותו. ברצוני לעמוד בקצרה על נקודות מספר שבדבריו.

חברי-הכנסת בגין ניסה ביסודיות להסביר לנו את השגיאה הפאטאלית שעשתה הממשלה, משרד החוץ ושר החוץ שלה, על-ידי כך שלא ידעה לשמור בסוד מאת ממשלת ארצות-הברית לשם מה ונגד מי שולחת בריית-המועצות או ציכיה את ה"מיגים" ואת הטאנקים למצרים. אילו היתה קצת תכונה בממשלה זו, היתה שומרת זאת בסוד ולא היתה מגלה לממשלת ארצות-הברית, שוכלים הללו מכוונים בעצם נגד מדינת ישראל; ושיש מקום ויסוד למדינת ישראל ולעם בישראל להיות שרוי בחוסר שקט וחידה ולדרוש מהעולם כולו שידע מה פירושה של כל המיגים, כל המפציצים וכל הטאנקים שבאים למצרים; ושיש הרשות, הזכות והחובה למי

דינת ישראל לרכוש נשק מגן מכל מי שהוא יריד למדינת ישראל, באשר היא עומדת מול סכנה זו. לולא אמרנו זאת, היתה ארצות-הברית נבהלת מהנשק הזה שבידי נאצר, ואינני יודעת מה היתה עושה, אולם אני מתארת לי, שבדואי ישועה גדולה היתה צומחת מכך למדינת ישראל, או שהיא היתה אומרת שנחוצה לה עזרתה של מדינת ישראל להגן עליה מהתקפתו של נאצר.

טוב, למדנו את השיעור הזה, ועוד בטרם למדנו אותו היטב, מסביר לנו הנואם הנכבד עוד תיאוריה חשובה: עוד דבר לא הבינה ממשלת ישראל. היא חושבת שצבאות ארצות-הברית יבואו, יתערבו במלחמה זו ויעזרו לנו. האם נשמע דבר כזה? הלא ממשלת ארצות-הברית תמיד התערבה רק כאשר המדינה הלוחמת היתה האויב שלה, והרי היא חושבת את מצרים לידידה שלה. אם היא חושבת את מצרים לידידה שלה — מדוע היתה חושבת שהנשק הזה מכוון נגדה? האם היתה צריכה לחכות עד שאנחנו נסביר שהנשק בידי נאצר אינו מכוון נגדה? האם לא ידעה זאת? הלא היא ידידה שלה, לפי דברי חברי-הכנסת בגין.

אבל אין כל טעם לחפש סתירות בדברים אלה, מפני שיש רק סיבה אחת ויחידה לדברים. והסיבה היא: האופטימיות של בגין. הוא איננו כמו חברי מפא"י בכנסת או חברי הקואליציה בממשלה, המטילים אימה ופחד על העם בישראל וקצת

של בגין וחבריו, היתה, מתוך אהבה ומתוך הכרה של אחדות — לשבור, לפרור ולפצל ולהחליש.

היתה ההסתדרות הציונית, אחד הנסים הגדולים של ההיסטוריה של עם ישראל, ולא רק של עם ישראל. זה אולי אחד הנסים, אחת הדוגמות, אולי הדוגמה היחידה בהיסטוריה האנושית, שעם מפורר, מפוצל, מפורד בכל פינות העולם, המ דבר בשפות שונות, בעל תרבויות שונות, הרגלי חיים שונים, התאגד והתארגן ויצר לעצמו כלים, בהתנדבות, מתוך רצון טוב, בלי כוח להטיל איזה דבר על מישהו; עם זה יצר לעצמו כלים על מנת להילחם ולהכשיר את עצמו לרגע של עצמאות יהודית. אך הסיטמה שלהם היתה: לשבור, לפרור, לפצל ולהחליש — מתוך אהבת העם, מתוך אחדות העם, מתוך רצון לממלכתיות.

התחלנו לעשות את עבודתנו בארץ בסביבה עוינת. כל בית, כל משק היה מוקף אויבים. עבודה ביום ושמיירה בלילה, זו לא היתה מלצה, זו היתה מציאות יום-יומית. והישוב הזה יצר עוד בימים ההם, עוד בימי "השומר" ואחר-כך בימי ה"הגנה" כוח-הגנה עצמי. אויבנו מסביבנו היו רבים ואנו מעטים. לא רק מעטים בכל פינה ופינה; לא רק אנשי דגניה היו מעטים, לא רק אנשי נהלל היו מעטים; לא רק אנשי מוצא היו מעטים, אלא כולנו יחד היינו מעטים, וסביבנו רבים היו האויבים המהכים לשעת כושר כדי לרצוח ולגנוב. והישוב הקטן והדל הזה הקים כוח-הגנה עצמי. והנה, מתוך אחוזת העם ואחוזת העם ורצון לשמור על כוחו — באחת לשבור לחלק, לפצל — טבעי הדבר, שכאשר מתחילים לשבור — יש שוברים ונשברים לחלקים רבים. החלק שעזב את הכוח המאורגן האחד של ה"הגנה" לא נשאר חלק אחד, גם הוא נשבר לחלקים.

היו מוסדות לאומיים בארץ, הם נבחרו על-ידי העם, על-ידי העם המאורגן בהסתדרות הציונית. אחת חלק העם שקיבל על עצמו את התפקיד לסלול דרך, לא כביורים, לא בנאומים ולא בשבירת כלים, כי אם בדבר הנולע הזה: עוד דוגם ועוד דוגם, עוד עץ ועוד בית, עוד טראקטור ועוד טראקטור. כמה נאומים נלהבים וחכמים נאמו על כך? ובכל זאת החלק הזה של ההסתדרות הציונית, שקיבל על עצמו את העול ללכת מבית אל בית, מקיבוץ יהודי לקיבוץ יהודי, מנער לנער, להנסביר, להוכיח, לבקש — כן, לבקש, לשנורר, חבר-הכנסת בגין וחבר-הכנסת סנה שניהם יודעים ללעוג לנדבות. להם יש קופות מלאות. אבל אנו — כן, הלכנו לשנורר כדי לקבץ את הפרוטות, ליצור את הכוח בארץ, העם הודות לו אנו יושבים היום בכנסת של מדינת ישראל. רק הנה המאורגן בחר לו מוסדות. הישוב בארץ ישראל בחר במוסדות. נכון, היה בכך חטא גדול שהוא בחר אותם בצורה דמוקרטית. מוסדות אלה נבחרו על-פי רצון העם. ההסתדרות הציונית והישוב אל הכירו באיזה מנהיג שנשלח מאיזה כוח עליון. העם בחר. כל בתור ובחורה, כל איש ואשה שרצו להשתמש בנכותם, הלכו לקלפי כאילו היו אורחי מדינה חפשיית עצמי אית. אולם הסיטמה היתה: לשבור את הוועד הלאומי, לשבור את אסיפת הנבחרים, לשבור את הסוכנות היהודית. באיזה לעג, באיזה זלזול התייחסו לכל משמעת של המוסדות הלאומיים העליונים והמוסדות הישוביים, כי הקבוצה הזאת תמיד ידעה יותר טוב מה לעשות, מתוך הגהת שאינני יודעת מאין קיבלה. היא קיבלה על עצמה להחליט מה טוב לעם ומה הכרחי למדינה. קונגרס ציוני? נבחרו ההמונים של עם ישראל מכל המדינות? מי הם ומה הם? אין הם אלא בטלנים. המוסדות שהם בחרו, המוסדות שהישוב שחי בציון בחר אותם, מי הם מול חבר-הכנסת, ומי שהיה אז אדון, בגין

גם על היהודים בגולה. הוא אינו אומר לעם שנשקפת סכנה גדולה למדינת ישראל ולקיום העם; הוא אינו מספר לעם שמפציצים אלה. הנשלים על-ידי ברית-המועצות לנאצר, יכו לים להגיע במשך מספר דקות למרכזו וללבה של המדינה. הוא אינו מספר זאת. הוא אינו מטיל אימה ופחד על העם. הוא רק אומר להם שזו מלחמת יאוש; הוא רק אומר להם יומם ולילה שאלפים ועשרות אלפים של בנינו, של ילדינו ושל המבוגרים יושמדו, ייהרגו ויופצצו. הוא לא אומר שום דבר, הוא מדבר מתוך אופטימיות. הוא אופטימיסט. הוא אינו מייאש כמו חברי מפא"י בכנסת. ומתוך אופטימיות זו יכולה מצרים להיות ידידה של אמריקה וגם לא צריכים לספר לאמריקה שהיא ידידתה.

ובאיוה לעג הוא מדבר על כך שמדינת ישראל, ממשלת ישראל, מבקשת נשק מארצות-הברית. יש לו כנראה מחסני נשק מוכנים. זה היה פעם. ובמחסנים אלה, שהיו לחברי הכנסת בגין, לא היו מפציצים, לא מיגים ולא טאנקים. והנשק שאפשר להשיג למדינת ישראל נמצא בידי מעצמות אחדות בעולם. ויש לנו יסוד, והיה לנו יסוד, ועדיין לא התייאשו מהי יסוד הזה לידדות בינם לבנינו. והלכנו לבקש ומבקשים ונב"קש, ואין כל בושה בכך. חובתנו לבקש מכל מקום שיש לנו איזו תקווה שמשם נקבל נשק מגן נגד הסכנה הגדולה, שמולה אנחנו עומדים. על מה הבושה? האם צריכים אנו להתבייש, שערך לא נענינו? האם צריכים אנו להתבייש, שמעצמות גדולות עוד לא הבינו שיש לנו רשות מוסרית — ומצד חובה מוסרית — לתת לנו את הנשק הזה להגנה? האם אין הם יודעים, כמו שכמעט הכל יודעים, חוץ מארבעה-חמישה חברי כנסת, שנשק בידי מדינת ישראל הוא נשק להגנה, אך ורק להגנה, למרות מה שחבר-הכנסת בגין מדבר בכנסת? ואם אנחנו עדיין לא קיבלנו את הנשק, האם זו בושה לנו?

האם זה יסוד ללעוג בהרחבה כזאת ובימים אלה על מדינת ישראל, על שר החוץ, על שר המטות, על הממשלה כולה? האם יש לו דרכים יותר מהירות לקבל נשק? היש פה קבוצה בכנסת, שיש לאנשיה פאנטזים לעשות דברים מהר ולקבל ממקורות אחרים? האם יודע חבר-הכנסת בגין כתובת ואינו מגלה לנו אותה? היש לו כתובת, איפה משיגים נשק למדינת ישראל?

היות ואנחנו לא אופטימיסטים כמו חבר-הכנסת בגין, — עוד לא התייאשו. בטחון שנקבל אין, אבל עוד לא התייאשו. אסור לנו להתיאש עד הרגע האחרון, ועוד נבקש ונבקש.

אבל מעל לכל היה הנאום הזה חדר רות של אהבת העם ואחדות העם. נאום זה החזיר אותנו לראשית התורה הזאת של אחוזת העם ואחדות העם של חבר-הכנסת בגין וחבריו בעבר.

אולי כדאי לסקור קצת מה היתה הדרך של האהבה הזאת והאחדות הזאת. היא היתה דרך מלאה סיסמאות ונסינות לשבור כל מה שהישוב בנה. כל מסגרת ממלכתית שיצרנו לעצמנו, בטרם היתה מסגרת רשמית מוכרת על-ידי עמים. רק לשבור, רק לפרור, רק להחליש את כל מעט הכוח שהיה בישוב והיה בעם. היה ציבור פועלים בארץ, ציבור חלוצי שהלך לעמק, הלך להרים והקים משק והקים חקלאות והכשיר דור חקלאות ולתעשייה ולבנין; והניך דור לעליה, ולחלוציות ולעבודה. והסיטמה שלהם, של בגין וחבריו, היתה — לשבור.

אפשר להיות בעד ההסתדרות ואפשר להיות נגד ההסתדרות. אך איש אינו יכול להכחיש את יסודות הכוח שציבור הפועלים בארץ יצר. כאשר זה היה כוח, אך הסיטמה שלהם,

ויסופר הכל. אני וחברים אחרים חשכנו וחושבים, כלי דכריעם פאטיטיים על אחווה ועל אחדות, כי יש לכנסת הזאת, לעם הזה ולממשלה הזאת במה לעסוק בימים אלה. אבל אם מישהו חושב שהוא יכול לקום עכשיו ולספר אגדות ולתאר תיאורים ולהתעלם לגמרי מהמציאות המרה שהיתה אז, מציאות מרה ומסוכנת שהיתה עלולה לסכן את כל הישוב, ורוצה להעלות על הבמה הזו סיפור אגדתי, מפני שבינתיים גדלו ילדים שאז עוד היו תינוקות, ובינתיים באו עולים לארץ — זה לא יינתן. חברי הכנסת בגין, בעבר לא רצית לקבל את מרות העם, לא אתה ולא חבריך. סיסמתכם היתה לשבור, לפצל, לפורר כל טיפת כוח שהיתה בארץ, כאשר לא אתה היית המנהיג, כאשר העם לא בחר בך, עדיין לא בחר בך. וכל זמן שתהיה מדינת ישראל — והיא תהיה — וכל זמן שתהיה דמוקראטיה וחופש וחירות אמיתית, יהיו הדברים האלה זהים, אידינטיים, עם מדינת ישראל. כל ממשלה במדינת ישראל תיבחר עלייך העם, ומה שהעם יחליט — כך יהיה. כך היה גם בעבר, עוד בטרם היינו מדינה עצמאית. לא רצית בזה אז, ניסית לשבור, ומומן לזמן יש איזה רצידיב של רצון לשבור, לפורר. עכשיו יש מדינה, ורק העם יחליט, ורק הכנסת, עליפי החלטת העם, תחליט. ראש הממשלה יהיה זה שהעם יבחר בו, והממשלה תהיה כזאת שהעם יבחר בה, והכנסת תהיה כזאת שהעם יבחר בה. לא אבן ולא דיבור מחוסר תוכן ומחוסר טעם יעזרו. רק העם יחליט, וכפי שהוא ירצה — כך יהיה, בין שתרצה ובין שלא תרצה. הרוב המכריע של העם בימי שלום, ובוודאי ובוודאי בימי סכנה, הולך מאוחד ומלוכד, כמו שהרוב המכריע של הכנסת הזאת הולך מלוכד ומאוחד לבנין, לשלום, ואם תס ותלילה יהיה צורך בכך — למלחמה ולהגנה.

הי"ר ח. אריאב :

הישיבה הבאה תתקיים מחר בשעה תשע בבוקר. הישיבה נעולה.

וחבריו ? כי הם ידעו יותר טוב, כי הם ידעו יותר טוב שלא צריך לבנות, כי הם ידעו יותר טוב מתי להילחם ומתי לא להילחם, כי הם ידעו יותר טוב איזה יהודי יש להכתים בתור בוגד, על מי לכתוב כרוזים ואת מי לשפוט למוות. הכל הם, אולם הישוב המאורגן בארץ במוסדותיו העליונים, במוסדות העליונים של ההסתדרות הציונית, החליט שלא. הישוב המאורגן החליט שלא יהיה שלטון של קבוצה שלקחה על עצמה להיות השופט העליון, המביא את הגאולה בדרכים שהיא מצאה לנחוק. המלחמה נגד הטירור ונגד נושאי הטירור נתקבלה לא עלייך אחד או עלייך קבוצה, אלא עלייך הרוב המכריע של הישוב וההסתדרות הציונית.

אולם אדונים אלה המשיכו בדרך זו גם לאחר הקמת המדינה. הם לימדו אותנו, נתנו לנו שיעורים על ממלכתיות, כי הרי אנו לא הבינו דבר, כי הרי אנו חשבו: עוד דונם ועוד דונם, אבל הם ידעו יותר טוב, הם ידעו לנאום על עברי-הירדן, ולדעתם היה זה יותר חשוב מן המעשה הבטלני של ההתיישבות. כאשר הגענו וזכינו לעצמאות, למדינה ולכנסת, גם אז היה פגם, כי הכנסת גם היא נבחרה עלייך רצון העם, והעם קם ואמר את דברו. מראשית ועד היום הזה החליט העם מי יהיו נציגיו בכנסת, ולא נתן את הרוב לחברי-הכנסת בגין ולחבריו. ועל כן, הכנסת הזאת גם היא פסולה, והסיסמה היתה לשבור אותה עלייך אבנים מתוך אהבת העם ואחדות העם, מתוך דרך-ארץ רב לממלכתיות ולעצמאות העם, מתוך השאיפה לשלמות העם והמדינה.

חברי-הכנסת בגין הוא כלי-כך רחוק מלרצות להכניס עכשיו לעם ולכנסת פירוד. ממש נוגע עד הלב הפאטוס שיש בדבריו על יסודות האחוה והאהבה. ואני אומר: אולי צריך לכתוב פירושים חדשים מה זו אחווה, מה זו אחדות, מה זאת שלמות. נדמה לי שהוא היה צריך להיות האחרון שירצה להביא לפנינו את העבר. פעם, לכשתיכתב ההיסטוריה של התקופה האחרונה של עמנו לפני קום המדינה, ייכתב הכל